

SUSAN WISE BAUER,
POVESTEA LUMII.
ISTORIA PE
ÎNȚELESUL COPIILOR,
VOLUMUL I

În avanpremieră un fragment din acest volum cu ilustrații de Jeff West, în curs de apariție în colecția Junior. Istorie a Editurii Polirom.

PAGINA 12

CUM NE
IMAGINĂM
VIITORUL

Ne proiectăm adeseori toate speranțele în ceea ce va urma sau, eventual, ceea ce vor reuși următoarele generații să descâlcească în locul nostru.

PAGINA 6

GALA PREMIILOR „OBSERVATOR CULTURAL”, EDIȚIA XVII-A

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE LUNEA // WWW. SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XIX ▶ NR. 809 ▶ 10 – 16 APRILIE 2023 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

PAGINA 3

INTERVIU CU SCRITOAREA
IOANA PÂRVULESCU

„UN SCRITOR
BUN AUDE
CE ÎI SPUN
PERSONAJELE”

PAGINILE 8-9

URMĂTOAREA EDIȚIE VA APĂREA PE 24 APRILIE 2023
SĂRBĂTORI FERICITE!

Gala Premiilor Radio România Cultural

**Gala Premiilor Radio România Cultural,
ediția a XXII-a, și-a desemnat câștigătorii,
luni, 3 aprilie 2023, la Teatrul Odeon.**

Prezentat de actorul Șerban Pavlu, evenimentul s-a bucurat de prezența multor personalități ale lumii culturale și artistice, a președintelui director general al Radio România, dl Răzvan Ioan Dincă, a jurnaliștilor și criticilor, dar și a unui numeros public ce a umplut sala Teatrului Odeon. S-au bucurat de aplauze îndelungi toți nominalizații și premianții galei și au fost de asemenea

deosebit de apreciate momentele artistice realizate de coregraful Emil Rengle și de Big Bandul Radio, condus de Simona Strungaru. Diplomele galei au fost realizate special și personalizate de Dan Perjovschi.

Laureata Premiului de Excelență a fost actrița Dorina Lazăr.
● Premiul special „RRC Responsabil” a fost primit de Mihaela Chiper, fondatoarea Asociației

pentru Victimele Infracțiunilor Sexuale.

● Premiul special „Jazz Made in Romania” i-a fost acordat muzicianului și promotorului muzical Florian Lungu.
● Premiul „Timișoara Capitală Europeană a Culturii 2023” i-a revenit lui Ovidiu Șandor, inițiatorul bienalei Art Encounters.

PREMIILE PE SECȚIUNI SUNT URMĂTOARELE

● la categoria Proză: Mircea Cărtărescu, pentru romanul *Theodoros*, Editura Humanitas, 2022;

● la categoria Poezie: Moni Stănilă, pentru volumul *Ofsaid*, Editura Nemira, 2022;

● la categoria Teatru: Echipa Reactor de Creație și Experiment din Cluj-Napoca, pentru spectacolul *Visul* de Alexa Băcanu, în regia lui Dragoș Alexandru Mușoiu, din cadrul proiectului „Zonă de siguranță”;

● la categoria Film: *R.M.N.*, scenariul și regia Cristian Mungiu;

● la categoria Arte vizuale: Ștefan Câlția pentru expoziția *Obiectele restaurării* la Muzeul de Artă din cadrul Palatului Culturii din Iași (curatori: Alexandra Manole și Matei Câlția);

● la categoria Știință: Mirela Stoeac-Vlăduți, pentru „MV sci-art”, primul centru dedicat artei contemporane și științei;

● la categoria MUZICĂ: Diana Rotaru – directorul artistic al Festivalului Internațional Meridian;

● la categoria Educație: UiPath Foundation, pentru lansarea în România a aplicației de citit Nabu.

Din juriul galei au făcut parte: Bogdan Ghiu – publicist, Luminița Corneanu – critic literar, Răducu Croitoru – manager Radio România Cultural, Adina Georgiana Dragomir – redactor-șef Radio România Cultural, Cristian Marica-Rădoi – redactor-șef Radio România Cultural. **SDC**

ACUM RĂDE PRINTRE LACRIMI VESELUL ALECSANDRI
2 APRILIE // ORA 11:00
SALA MARE

PRIMUL TEATRU NAȚIONAL
FONDAT ÎN ANUL 1840

STAGIUNEA 182 (2022-2023)

TEATRUL NAȚIONAL IAȘI

SPECTACOLELE LUNII APRILIE

SĂMBĂTĂ, 1 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU CÂND FERICIREA SE AFLĂ ÎN TRECUT	MARȚI, 11 APRILIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB OAMENI SINGURATICI
DUMINICĂ, 2 APRILIE // 11:00 // SALA MARE ACUM RĂDE PRINTRE LACRIMI VESELUL ALECSANDRI	JOI, 13 APRILIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB TREI PIESE TRISTE
DUMINICĂ, 2 APRILIE // 19:00 // SALA MARE CHIRITA ÎN PROVINȚIE	MARȚI, 18 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU JOI, 20 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU ÎN PLINĂ GLORIE
LUNI, 3 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU CEVA CU TĂIȚEI	VINERI, 21 APRILIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU FRICI
MARȚI, 4 APRILIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU CONUL LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA	SĂMBĂTĂ, 22 APRILIE // 19:00 // SALA MARE JOCUL DRAGOSTEI ȘI AL ÎNTÂMLĂRII
JOI, 6 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU MEMORIA APEI	DUMINICĂ, 23 APRILIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU CONUL LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA
VINERI, 7 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU ÎN PLINĂ GLORIE	MARȚI, 25 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU JOI, 27 APRILIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU IARNA DRAGOSTEI NOASTRE
SĂMBĂTĂ, 8 APRILIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU CONUL LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA	VINERI, 28 APRILIE // 19:00 // SALA MARE SĂMBĂTĂ, 29 APRILIE // 19:00 // SALA MARE DUMINICĂ, 30 APRILIE // 19:00 // SALA MARE LYSISTRATA, DRAGOSTEA MEA
DUMINICĂ, 9 APRILIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU FRICI	

BILETE ONLINE

www.teatrunationaliasi.ro | www.entertix.ro | www.myticket.ro

facebook.com/TNIAȘI | teatrunationaliasi

Radio România Cultural

**WE
RROC!**
Radio România Cultural

Gala Premiilor Radio România Cultural 2023

A XXII-A EDIȚIE, LUNI, 3 APRILIE 2023,
ORA 18:00, TEATRUL ODEON

Desen realizat de Dan Perjovschi

Nominalizările pentru premiile revistei „Observator cultural”

Marți, 16 mai, ora 18.00, va avea loc, la Teatrul Odeon, cea de-a XVII-a ediție a Galei Premiilor „Observator cultural”, în cadrul căreia vor fi acordate premii pentru șase categorii: „Memorialistică”, „Eseu/Publicistică”, „Critică/ Istorie/ Teorie literară”, „Poezie”, „Debut”, „Proză”.

Iată nominalizările la cele șase categorii, rezultate în urma voturilor acordate de redactorii și colaboratorii revistei „Observator cultural” care au urmărit noile apariții editoriale pe tot parcursul anului trecut. Piața editorială românească este din ce în ce mai ofertantă, anual publicându-se multe cărți bune, care, din păcate, nu se pot regăsi toate pe lista de nominalizări. Cu toate acestea, așa cum arată acum această listă, este reprezentativă pentru producția de carte a anului trecut.

Pentru credibilitatea premiilor, s-a păstrat și pentru această a XVII-a ediție regula ca autorii foarte apropiați de redacția „Observator cultural” – redactori și colaboratori constanți ai revistei – să nu apară pe lista cărților votate de membrii juriului preliminar, chiar dacă volumele publicate de ei ar fi meritat cu prisosință atenția juraților. Așa se face că nu au fost supuși jurișării Alina Purcaru cu *Tot mai multă splendoare* (Cartier), Doina Ioanid cu *Poeme de trecut praguri* (Casa de pariuri literare), Bogdan Crețu cu biografia romanțată *Nichita. Poetul ca și soldatul* (Editura Polirom), Michael Finkenthal cu *Grupul Infra-Noir, o reuniune de singurătăți* (Tracus Arte) și Octavian Soviany cu cele două volume, *Corabia beată și Cap de faun* (Hyperliteratura), din seria *Lelian*. Cu toate acestea, cărțile semnate de Alina Purcaru și Doina Ioanid pot fi luate în considerare pentru Premiul Observator Universitas, unde un juriu independent, alcătuit din studenți din toată țara, va realiza lista finală de nominalizări, din care se va alege câștigătorul. De asemenea, trebuie menționat și faptul că absența din lista de nominalizări, la categoria „Memorialistică”, a unui foarte bun volum

precum *Amintirile unui optzecist întârziat* de Șerban Tomșa (Tracus Arte) se datorează regulii conform căreia nici un premiu nu va fi acordat post-mortem.

Ca și până acum, trofeele pentru Premiile „Observator cultural” sunt realizate de Elena Dumitrescu; trofeele pentru Observator Lyceum și Observator Universitas sunt realizate de Mircea Roman.

NOMINALIZĂRILE

PROZĂ

- **Gabriela Adameșteanu**, *Voci la distanță*, Polirom
- **Petre Barbu**, *Vremea tatălui*, Polirom
- **Mircea Cărtărescu**, *Theodoros*, Humanitas
- **Florin Chirculescu**, *Solomonarul*, Nemira
- **Ștefania Mihalache**, *Gene dominante*, Humanitas
- **Mihai Radu**, *Repetiție pentru o lume mai bună*, Polirom
- **Bogdan-Alexandru Stănescu**, *Abraxas*, Polirom

POEZIE

- **Răzvan Andrei**, *Raport către Walt Whitman. Poeme LGBT+*, OMG Publishing
- **Teodor Dună**, *Flașnetă Babel*, Nemira
- **Claudiu Komartin**, *Inoculare*, Cartier
- **Bogdan O. Popescu**, *Cartea războiului*, Vellant

- **Moni Stănilă**, *Ofsaid*, Nemira
- **Olga Ștefan**, *Resursa*, Casa de Editură „Max Blecher”

ESEU/PUBLICISTICĂ

- **Dan Alexe**, *Babel. La început a fost cuvântul*, Humanitas
- **Marius Constantinescu**, *Cafe gourmand*, Nemira
- **Marius Lazurca**, *In corpore. De la corpul păgân la trupul creștin în Antichitatea târzie*, Litera
- **Mihaela Miroiu**, *Aripi și rădăcini*, Polirom
- **Cristina Modreanu**, *Teatrul ca rezistență*, Polirom

MEMORIALISTICĂ/ BIOGRAFIE/JURNAL

- **Robert Șerban** în dialog cu **Dorin Tudoran**, *Numai copilăria e glorioasă*, Trei
- **Alexandra Furnea**, *Jurnalul lui 66. Noaptea în care am ars*, Humanitas
- **Monica Pillat**, *Bunicul meu fără mormînt*, Gheorghe Ene Filipescu, Humanitas
- **Ana Iorga, Filip Lucian Iorga**, *Cartea curajului și a candorii. Ce află despre viață din îndrăznelile bunicului Radu și din caietul secret al bunicii Ana*, Corint
- **Liliana Nechita**, *Pâine cu ceva. Amintiri ca să se știe cum se trăia în comunismul oamenilor simpli*, Humanitas

DEBUT

- **Mihnea Bâlici**, *Cazzo*, OMG Publishing (poezie)

- **Ruxandra Burcescu**, *Instabil*, Humanitas (roman)
- **Ruxandra Cîmpeanu**, *Dincolo de regulile jocului. Trepte și limite ale compromisului intelectual din perioada 1948-1964*, **Mihai Ralea, G. Călinescu, Tudor Vianu, Corint, (critică literară)**
- **Senida Poenariu**, *Reveriile Vestului. Lecturi americane în poezia optzecistă*, Editura Universității Transilvania din Brașov (critică literară)
- **Sașa Zare**, *Dezrădăcinare*, Fractalita (roman)

CRITICĂ, ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ

- **Flori Bălănescu**, *Paul Goma. Conștiință istorică și conștiință literară*, Corint
- **Paul Cernat**, *Bacovia și Noul Regim al literaturii*, Eikon
- **Ruxandra Cesereanu**, *Lumi de ficțiune, lumi de realitate*, Tracus Arte
- **Ion Simuț**, *Cum se scrie istoria literară?*, Editura Școala Ardeleană
- **Bogdan Suceavă**, *Adâncul acestei calme creste*, Polirom
- **Mihaela Ursa**, *Indisciplinarea ficțiunii. Viața de după carte a literaturii*, Casa Cărții de Știință

Anul acesta au votat pentru nominalizări: Șerban Axinte, Biana Burța-Cernat, Paul Cernat, Alina Ciulacu, Bogdan Crețu, Victor Cobuz, Silvia Dumitrache, Raluca Dună, Cezar Gheorghe, Laura T. Ilea, Cristina Ispas, Adrian Jicu, Adrian Lăcătuș, Adrian Mureșan, Carmen Mușat, Catrinel Popa, Iulia Popovici, Alina Purcaru. De precizat că jurații care au cărți la anumite categorii s-au abținut de la vot la categoria respectivă.

Juriul final, care va alege laureații de la această ediție, este alcătuit din: Victor Cobuz, Bogdan Crețu, Cezar Gheorghe, Adrian Lăcătuș, Carmen Mușat, Iulia Popovici, Alina Purcaru.

Premiul „Gheorghe Crăciun” pentru Opera omnia

Ca și la precedentele ediții, revista „Observator cultural” va acorda Premiul „Gheorghe Crăciun” pentru Opera omnia unui scriitor al cărui nume va fi anunțat în seara Galei. La

edițiile de până acum, acest premiu le-a revenit următorilor: Mircea Horia Simionescu (2007), Mircea Ivănescu (2008), Norman Manea (2009), Radu Cosașu (2010), Emil Brumaru (2011), Șerban Foarță (2012), Dumitru Țepeneag (2013), George Banu (2014), Nora Iuga (2015), Angela Marinescu (2016), Ana Blandiana (2017), Gabriela Adameșteanu (2018), Constantin Abăluță (2019), Ion Vianu (2020), Marta Petreu (2021), Mircea Martin (2022).

Premiul special pentru traducere din limba spaniolă

În cadrul Galei se va decerna și un Premiu special pentru traducere din limba spaniolă în limba română, acordat în colaborare cu Institutul Cervantes din București. Revista „Observator cultural”, în parteneriat cu Institutul Cervantes din București, a lansat la ediția din 2021 un premiu anual dedicat celei mai bune traduceri în limba română a unei cărți în limba spaniolă, apărută în Spania sau în țări hispanofone, premiu care va fi acordat și în acest an.

Nominalizările vor fi anunțate ulterior.

„Ne dorim nu doar să popularizăm operele celor care scriu în limba spaniolă, ci și să recunoaștem importanța muncii traducătorilor, aceștia fiind cei care, la urma urmei, fac cunoscute cultura și limba noastră pretutindeni în lume. Subliniez și importanța activității editurilor din România, o activitate atât de necesară și de bogată. Tuturor acestora la este dedicat acest premiu, care sperăm să devină o tradiție și să ajungă tot mai cunoscut la edițiile viitoare. Sperăm ca următoarea ediție să se desfășoare cu prezență fizică”, a declarat Jorge Jiménez-Zumalacárregui, directorul Institutului Cervantes din București, în cadrul Galei Premiilor „Observator cultural” 2021.

Premiile Observator Lyceum și Observator Universitas

Lista nominalizărilor la premiul Observator Universitas va fi anunțată într-un număr ulterior, odată cu numele membrilor juriilor premiilor Observator Universitas și Observator Lyceum. **SDC**

Jurnalul mizantropului nomad (24)

Continuăm Jurnalul.

Luni, 3 aprilie

Îmi place neînfricatul general Ciucă, e arma de apărare ideală pentru vlahi. În caz de ceva îl dăm de-a rostogolul.

Duminică, 2 aprilie

Dacă România era meritocrație, Ciolacu nu conducea nici grupa mică la grădi.

Contesa a întinat numai nobilele idealuri ale aristocrației digitale vlahe.

O notă de acum trei ani: „Vis de noapte: am visat că se isprăvise cu ciuma pangolinului, în schimb dăduse strechea în ninja și în samurai, îi mușcase un liliac turbat, nu se mai știe ce aveau. Și, la adăpostul întunericii, intrau câte un ninja, câte un samurai, peste toți oamenii în casele lor spintecându-i cu sabia, în timp ce pe fundal ningeau cu flori de cireș și cânta un șlagăr Meiko Kaji. A fost

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

o apocalipsă foarte frumoasă, au supraviețuit doar homeleșii, peste ei nu a intrat nimeni, neavând case. Apoi m-am trezit pe un tril de bormașină”.

Încă o notă de acum trei ani: „Aș face un film regional cu zombie români și bulgari. Explodează Cernavodă, sare în aer Kozlodziul și de la iradiații ne zombificăm, detașamente de zombie români și bulgari pleacă în căutarea ultimilor supraviețuitori, să le mănânce creierul, dar din păcate nu găsesc nici un creier pe drum și mor de foame, sfârșit”.

Tot de acum trei ani (era mai bine înainte): „Cum frumos îi scria și Mielu Cioran fratelui său, Relu, în primăvara lui 1972: M-am săturat de planeta asta! Ce bine că sunt bătrân”.

De acum trei ani: „Dat fiind că oricum locuim o glumă proastă, poate ar fi drăguț să mutăm ziua națională mâine, pe 1 aprilie”.

**Sâmbătă,
1 aprilie**

Pe partea cu coloana, dacă îi iei oficiala rămâne președintele amibă.

Vlahii au rămas rafinați în preocupări: de la Prințesa Urbană la Contesa Digitală, nu te joci.

Dacă România era meritocrație, Bode nu conducea nici tricicleta.

O notă de acum trei ani: „N-ați simțit dumneavoastră, dar și până acum la buzunare, frumos, tot doctorii în securitate națională vă operau”.

O altă notă de acum trei ani: „Ar fi frumos să iasă până la urmă la iveală că virusul a fost făcut într-un laborator secret din Bulgaria și că se drege cu murături, ca mahmureala”.

Încă o notă de acum trei ani: „Cum ar zice intelectualii într-o ședință de laudatio-n cerc: pangolinul a fost foarte tușant”.

**Vineri,
31 martie**

O notă de acum trei ani: „Și abia urmează desăvârșirea operei lui Securilă: să vezi când or veni Setilă, Fomilă și Moș Gerilă”.

Încă o notă de acum trei ani: „Legenda spune că un român a intrat în plasa cu plase și n-a mai ieșit niciodată”.

O altă notă de acum trei ani: „Vis de noapte ciudat: se făcea că intră Michael Jackson într-un bar și era Băse la o masă. De cum îl vede pe megastar, Băse tabără pe el cu întrebările:

— Bă, tu nu ești Michael Jackson?
— Eu sunt acela, răspunde timid megastarul.
— Și ce cauți aici?, zice Băse.
— Bine, plec, zice megastarul.
Și a plecat Michael și n-a mai venit”.

Și încă una: „România e un pamflet și trebuie tratată ca atare”.

Și: „Nu e adevărat că n-ar putea și Iohannis să facă, totuși, ceva. Ar putea de exemplu să-și lase mustața pentru o perioadă”.

**Joi,
30 martie**

Recitesc Ismail Kadare – *Dimineți la Café Rostand*. Ce carte!

O notă de acum trei ani: „O doamnă în tren, pe drumul Buzăului (greu drum), strecoară, în corpul convorbirii telefonice, cuvintele astea pe care mi le notez, fiindcă ar fi fost și păcat să nu. Și, anul ăsta unde îți (!) faci învie-rea?”. **SDC**

SEMNAL EDITORIAL

Naghib Mahfuz, Hoțul și câinii * Cafeneaua Al-Karnak

**Premiul Nobel pentru
Literatură 1988
Traducere din limba arabă
și note de Costel Dina
și Nicolae Dobrișan**

Hoțul și câinii este unul dintre cele mai apreciate romane ale scriitorului egiptean Naghib Mahfuz. Said Mahran, un hoț eliberat recent din închisoare, vrea să se răzbune pe cei care l-au băgat acolo. Scris sub forma unei false cărți polițiste, romanul duce mai departe preocupările existențialiste ale autorului, care face din protagonist un adevărat anarhist revoluționar.

Cafeneaua Al-Karnak este un roman politic a cărui acțiune se

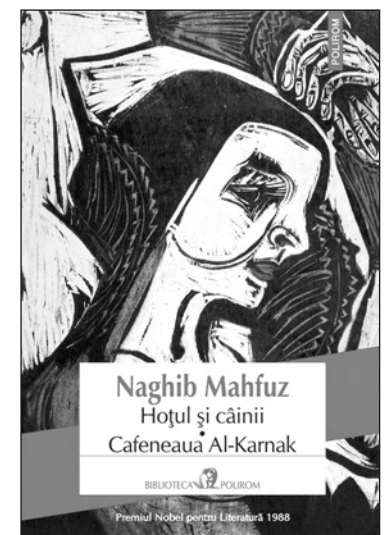
desfășoară în turbulenții ani '60 într-un Egipt măcinat de conflicte ideologice și războaie, de nedreptăți și nemulțumiri sociale profunde. Al-Karnak este o cafenea din Cairo frecventată de tineri, în majoritate studenți, într-o perioadă în care aparatul represiv egiptean arestează oamenii în masă sub acuzațiile false de apartenență la organizațiile de stânga sau la Frăția Musulmană.

Naghib Mahfuz (1911-2006), unul dintre cei mai apreciați scriitori egipteni, s-a născut în Cairo, într-o familie musulmană din clasa de mijloc, și a primit o educație religioasă foarte strictă. După absolvirea liceului, în 1930 a fost admis la Universitatea din Cairo,

unde a studiat filosofia. După încheierea studiilor a lucrat o vreme

în administrația universității, apoi a devenit funcționar de stat în Ministerul Cultelor. A scris numeroase romane, povestiri și scenarii de film. Și-a propus o serie vastă de romane care să acopere întreaga istorie a Egiptului, însă schimbările dramatice de pe scena politică egipteană l-au făcut să se concentreze asupra tematicii sociale, prezentată într-un stil realist în *Trilogia Cairoului* (1956-1957), *Băieții de pe strada noastră* (1959) sau *Pălăvrăgeală pe Nil* (1966). În anii '60-'70, a început să experimenteze cu formule literare mai flexibile, în care realismul se îmbina cu alegoria și simbolul, pentru a încărca ficțiunea cu subtile accente satirice, în

romane ca *Miramar* (1967), *O mie și una de nopți și zile* (1982) sau *Akhenaton, cel ce sălășluiește în adevăr* (1985). În 1988 i-a fost decernat Premiul Nobel pentru Literatură. Din opera lui Naghib Mahfuz, la Editura Polirom au apărut romanele: *O plimbare prin palat*, *Palatul dorinței și Strada Zahărului din Trilogia Cairoului*, *Băieții de pe strada noastră* și *Teba în război*. **SDC**

Foloasele cititului (III)

Începusem să povestesc săptămâna trecută despre foloasele pe care le-ar putea aduce lectura cărților. Mai exact, despre momentele de evadare pe care le ofereau cărțile unor adolescenți din anii comunismului, claustrați într-un internat de băieți cu regim semicazon.

Literatura oferea unele deschideri spre lume, inevitabil stimulante pentru niște puști de 15-16-17 ani. La acea vreme cineva se gândise (bine!) că energia neconsumată a unor adolescenți îngheșuiți în internate unisex trebuie direcționată și consumată cumva, într-un simulacru de distracție controlată, care pentru liceenii în cauză era una autentică. Concret, o dată sau de două ori pe lună în licee se organiza o „seară cultural-educativă”, numită de elevi, mai simplu și mai adecvat, „discotecă”. Seara începea după-amiaza, pe la

5, și se încheia pe la 8. Într-un spațiu larg – de obicei sala de festivități a școlii – se instalau două boxe măricele, o orgă de lumini primitivă, cu trei becuri colorate (roșu-galben-verde), o stație de amplificare și o combină muzicală sau un casetofon, după care liceenii se adunau pur și simplu acolo, porneau muzica, stingeau majoritatea luminilor și, sub supravegherea mai mult formală a unui profesor, dansau unii cu alții pe muzica anilor 1980, piratată pe casete de calitate îndoielnică.

La Liceul Silvic serile astea se desfășurau în subsolul clădirii de secol XIX, spațiu curățat, zugrăvit și reamenajat, care, părând mai retras, crea mai multă intimitate educativă decât o sală festivă cu panouri roșii despre patrie și partid. Numai că, după cum spuneam, liceul era eminentamente masculin, ceea ce ridica o problemă, fiindcă băieții nu voiau să danseze

între ei. Din fericire, când e vorba de adolescenți năpădiți de impulsurile vârstei, se găsește întotdeauna o soluție. În Timișoara existau – ca revers al unisexului silvicultural – licee unde elevii erau preponderent eleve, care întâmpinau aceeași problemă la serile *lor* cultural-educative. Ce putea fi mai logic decât să combini una-două clase de la liceele de fete cu una-două clase de la cele de băieți? Prin urmare, măcar o dată pe lună Liceul Silvic asista la invazia inedită a câtorva zeci de fetișcane, cărora mai apoi viitorii pădurari le întorceau vizita la liceele lor.

Problema era că printre liceele „de fete” se numărau unele de prestigiu: Pedagogic, Filologie, Sanitar. Cu „textilistele” de la liceele de mică industrie ale vremii era mai ușor, dar în fața unei potențiale învățătoare sau doctorețe puștanii de la Silvic simțeau

un complex de inferioritate ce trebuia cumva depășit. Una dintre soluții era exact lectura: te simțezi mai sigur pe tine dacă, în timpul unui dans lent cu o fată care studia la o școală de elită, pomeneai de Preda, de Dostoievski sau că tocmai îl descoperiseși pe „Gabriel Garcia Marquez, ai citit ceva de el? e fenomenal!”. Și, oricât de naivă va fi fost stratagema, ea funcționa, pentru că lectura îți eleva statutul, te transforma dintr-un tăietor de copaci mărginit într-un ins sensibil, cu porniri artistice.

Mai apoi băieții au descoperit cât de utilă (și plăcută, desigur...) este lectura unor cărți de poezie... o, iar poezia era cu adevărat importantă! Mai ales dacă memorai un set de versuri din Blaga, Nichita Stănescu (cu hitul suprem „Spune-mi, dacă te-aș prinde într-o zi și ți-aș săruta talpa piciorului, nu-i așa că ai schiopăta puțin după aceea, de teamă să nu-mi strivești sărutul?”), de Edgar Allan Poe sau Aleksandr Blok... În 1986 apăruse în colecția „Biblioteca pentru toți” o selecție în două volume *Din lirica de dragoste a lumii*, care cred că ajunsese cea mai împrumutată carte de la

RADU PAVEL GHEO
ROMÂNII E DEȘTEPTI

biblioteca liceului. Țin minte că, grație unor versuri din antologia respectivă, m-am bucurat în mai multe rânduri de momente de tandrețe furată fie în scara unui bloc, fie în parcul liceului ori pe holurile plăcut întunecate din clădirea Liceului Pedagogic. Iar mai târziu, în studenție, Alina și cu mine am avut clipele noastre vrăjite cu poezia lui Esenin.

Așadar, cititul are foloasele lui și lectura se împletește adesea cu lucruri care contează – mult. Știu că vremurile s-au schimbat, că trăim într-o lume mai pragmatică, dar pariez că dacă te-aș prinde într-o zi și ți-aș săruta talpa piciorului... **SDC**

Legăți-vă centurile, urmează turbulențe!

Sunt tensiuni în creștere la liberali, iar apropierea anului electoral scoate la suprafață lupte aprige pentru supraviețuire. E adevărat că vor fi patru rânduri de alegeri și că e loc pentru fiecare, doar că partidul a pierdut o cincime din zestre (20 la sută în sondajele actuale față de 25 la sută la scrutinul parlamentar din 2020), iar în plus imaginea formațiunii nu e deloc bună.

FLORIN GHEȚĂU
VAGONUL CU VORBE

Unii frunțași liberali acceptă cu greu încălecarea partidului de către PSD. În plus urmează rotativa, iar PSD va avea și mai multă putere în perioada rămasă până la alegerile de anul viitor.

PNL a rămas nu doar cu mai puține procente în traistă, ci și fără muniție, așa că are de ales: ori acceptă supremația PSD, dar va pierde și mai mult în ochii electoratului de dreapta, ori încearcă să mai salveze ceva. În ultimele zile au avut loc mai multe reuniuni ale liberalilor în care s-au spus lucruri grele, s-au lansat avertismente și s-a încercat o re poziționare a formațiunii pe scena politică. Zbaterile

PNL sunt evidente, teama a cuprins partidul condus încă de Nicolae Ciuică.

Prim-vicepreședintele PNL Rareș Bogdan a anunțat că le-a transmis colegilor săi în ședința conducerii partidului că este hotărât să își depună candidatura pentru funcția de vicepremier la rotativa guvernamentală, iar dacă este cazul va prelua și un portofoliu.

E o declarație care sigur nu e privită cu ochi buni la PSD. Marcel Ciolacu și-ar fi dorit liniște după preluarea funcției de premier, iar cu Rareș în Palatul Victoria numai de liniște nu se poate vorbi. O eventuală intrare a acestuia în guvern ar tensiona probabil relațiile dintre PSD și PNL,

pentru că e clar că liberalul s-ar înșuruba în Palatul Victoria pentru a taxa orice mișcare suspectă a social-democraților.

Însă în ultimele zile au început să circule tot felul de informații privind posibilitatea ca rotativa nici să nu mai aibă loc. Nu e vorba aici de frica PSD la auzul posibilei intrări a lui Rareș Bogdan în guvern, ci de calcule de tot felul pe care și le fac și liberalii, dar și social-democrații. Dacă l-ar pune cineva pe Marcel Ciolacu acum, la început de aprilie, să aleagă între rotativă și varianta să nu se mai schimbe nimic, probabil că liderul PSD s-ar gândi de două ori la răspuns. Însă Ciolacu nu are de ales, pentru că un pas înapoi ar da prost în fața activului de partid.

Pentru PSD, poziția de premier e profitabilă doar în urma câștigării unor alegeri. Ciolacu știe că urmează luni complicate din punct de vedere economic și că preluarea poziției de premier înainte de anul electoral presupune destule riscuri. Cu cât ne apropiem de alegeri, cu atât zarva politică va crește, iar orice decizie va fi mai atent privită

de către electorat. În plus, un an și jumătate până la scrutinul parlamentar viitor înseamnă o perioadă lungă, în care PSD se va eroda. Deja vedem sondaje în care social-democrații abia dacă mai ating 30 de procente, după ce vreme de doi ani au avut constant cel puțin 35 la sută.

Pe de altă parte, AUR e tot mai vizibil, iar atât PNL, cât și PSD se tem de ascensiunea formațiunii lui George Simion. Poate și de aici lansarea scenariului cu alegerile anticipate. Însă un scrutin înainte de termen e greu de pus în practică, pentru că ar însemna un circ politic care să dureze trei luni, timp în care să și explici electoratului de ce ții cu tot dinadinsul să chemi lumea la vot în toamna acestui an. Nici actualii parlamentari ai celor două formațiuni mari

nu văd cu ochi buni această mutare, astfel că anticipațiile rămân la stadiul de fantezie politică.

Partea proastă e că economia începe să dea semne de oboseală. Încasările la buget pe început de 2023 nu sunt la nivelul așteptat, iar Ministerul Finanțelor e nevoit să mai taie din cheltuieli. S-a terminat cu aruncatul banilor ca în vremea pandemiei, iar inflația a golit buzunarele românilor.

Urmează luni de incertitudini pe toate planurile. Avem un război în regiune care se tot prelungește, veștile din economie sunt contradictorii, iar peste toate politicienii se pregătesc de un an cu patru alegeri și cu mutări care se pot dovedi nu doar neinspirate, ci în mare măsuri păguboase. Legăți-vă centurile, intrăm într-o zonă cu turbulențe! **SDC**

” PNL a rămas nu doar cu mai puține procente în traistă, ci și fără muniție, așa că are de ales: ori acceptă supremația PSD, dar va pierde și mai mult în ochii electoratului de dreapta, ori încearcă să mai salveze ceva. ”

Cum ne imaginăm viitorul

GEORGE ONOFREI

DIN COLȚUL OPUS

„Noi în anul 2000/
Când nu vom mai fi
copii/ Vom face ce-
am văzut cândva/
Toate visele îndrăz-
nețe/ În fapte le vom
preschimba/ Vom fi
meșteri iscusiți/ Să vă
facem fericiți.” Me-
lodia compusă de
Horia Moculescu pe
versurile lui Mihai
Maximilian a împlinit
43 de ani deja, fiind
lansată în 1980.

Refrenul a fost preluat de Guess Who, în piesa *Locul potrivit*, în 2009, una de data aceasta nu despre un viitor optimist, ci despre zădărnicia vieții în tranziția românească. Sigur, în primul caz, ca să treacă de cenzură, melodia lui Moculescu trebuia să stârneasă „sentimente frumoase”. 30 de ani mai târziu, la remake, deja trecuserăm prin toate deziluziile posibile, dar în libertate. Ca indivizi și ca societate.

Totuși, dincolo de mesajul unei piese pop naive ante-decembriște și de critica socială care a cuprins versiunea Guess Who, zona muzicală a pop-culturii surprinde foarte bine spiritul unei epoci și, în locul hrisoavelor, cred că istoricii vor avea material bogat atunci când se vor ocupa, peste decenii sau secole, de viața publică și privată a României de final de secol 20 și început de secol 21. N-om fi avut noi Woodstockul nostru, dar am avut-o pe Angela Similea ca să cânte *Trenul galben fără cai* la inaugurarea metroului bucureștean, la fel cum astăzi o avem pe Delia care

revitalizează șlagărele nemuritoare ale formației Azur.

Ideea acestui articol mi-a venit însă nu de la melodia *Noi în anul 2000*, ci de la unul dintre episoadele documentarului *Cosmos: lumi posibile*, cu celebrul astrofizician Neil deGrasse Tyson în rol de gazdă și realizat în spiritul producțiilor lui Carl Sagan din anii '80. De altfel, deGrasse Tyson se revendică de la Sagan din punctul de vedere al pasiunii pentru popularizarea științei în rândul maselor largi și chiar a cooptat-o în seria sa TV pe Ann Druyan, producător executiv al *Cosmosului* original. Episodul care încheie seria *Lumilor posibile* este intitulat *Cele 7 minuni ale lumii* și imaginează Expoziția Universală de la New York din anul 2039, un moment în care multe dintre provocările cu care se confruntă astăzi lumea vor fi fost depășite, iar rațiunea și știința vor fi prevalat în fața lăcomiei și războiului. Mesajul transmis este unul plin de optimism, aproape de filonul utopic proiectat de Gene Roddenberry în *Star Trek*: o încredere nețărmită în capacitatea umanității de a trece cu bine peste obstacolele cele mai grele pe care i le pune în cale însăși natura umană, cu toate defectele sale. Pentru a-și demonstra teza, Neil deGrasse Tyson face apel la contextul în care a fost organizată Expoziția Universală de la New York din anul 1939, chiar în anul în care, în luna septembrie, avea să izbucnească cel de Al Doilea

Război Mondial. Războiul a trecut, cu toată moștenirea sa odioasă, dar știința a rămas pentru a face bine, pentru a insufla speranță și cunoaștere.

PROIECȚII INDIVIDUALE SUBIECTIVE ȘI ȘTIINȚA OBIECTIVĂ

Avem tendința de a privi cu mult pesimism prezentul și cu enorm de mult optimism spre viitor. Ne proiectăm adeseori toate speranțele în ceea ce va urma sau, eventual, ceea ce vor reuși următoarele generații să descâlcească în locul nostru. Mult mai tânărul Moculescu din 1980 le pasa copiilor din cântecelul lui responsabilitatea ca în anul 2000 să preia hăturile și să aibă grijă și de părinții lor. Viitorul nu putea fi decât luminos. Într-un interviu dat în 2009, mai vârstnicul Moculescu vedea lucrurile mult mai negre, avea impresia unei tinere generații total debusolate. Marile salturi însă se produc în știință, la fel ca în întreaga societate, prin intermediul sclipirilor de geniu ale unora foarte puțini. Contează mult prea puțin cum ne proiectăm idealurile la nivel colectiv. Ne putem baza însă, întotdeauna, pe fapte. Pe știință. Ceea ce astăzi nu mai este în nici un fel la modă, dar cu siguranță va redeveni. Este un fenomen ciclic.

Documentarul lui Neil deGrasse Tyson se folosește de argumentele științei, pe dos față de

cântecelele amintite, care recurg la registrul subiectiv uman, căci aici intervine și legătura dintre ele. Totuși, ambele părți recurg la imaginație pentru a imagina viitorul, și aici se aseamănă.

Orice fel de prezicere apelează, în definitiv, la puterea imaginației și la fapte așa cum ni se înfățișează ele în prezent. Iar țintele sunt într-o perpetuă mișcare. În 2000, când a ieșit pe TV episodul amintit din *Cosmos: lumi posibile*, Chat GPT nu exista încă și nici nu ne imaginam că deja din decembrie 2022 orice muritor va avea acces la inteligența artificială dintr-un browser web, și gratuit pe deasupra. Astfel că datele problemei se schimbă radical, inclusiv felul în care ar putea arăta Expoziția Universală de la New York din 2039.

Astfel, ajungem la ultima parte a textului nostru. Ne imaginăm viitorul sau idealizăm viitorul? La prima vedere n-ar părea o mare diferență între cele două. Nu cred, totuși, că ne consumăm foarte mult timp fantasmând la un viitor desprins din *Mad Max*, ci, mai curând, ne închipuim cu toții că cele mai bune vremuri ale umanității abia urmează, cu toate căderile de care aceasta este profund capabilă.

Suntem încă aici, nu-i așa? În ciuda tuturor crizelor economice, în ciuda arsenalului nuclear uriaș răspândit pe toată planeta, în ciuda faptului că am fost conduși și am supraviețuit și lui Donald

Trump, și Vioricăi Dăncilă și, cel mai probabil, ne vom reveni și după Nicolae Ciucă. Un călător în timp ar putea observa că, în vreme ce reușim să ne depășim așteptările în multe privințe (avem tehnologie la un nivel superior celei imaginate în anii '60, de exemplu – încă nu avem mașini personale zburătoare, dar urmează și acelea, sunt în teste și seamănă mai curând cu niște drone decât cu avioane), în altele stagnăm (folosim în timpul pandemiilor, în lipsa altor soluții medicale minune, distanțarea socială, la fel ca în Evul Mediu). „Cum îți așterni, așa dormi” spune vechea zicală și pe termen scurt cam așa și funcționează lucrurile. Atunci când însă lărgiți puțin orizontul temporal, observi că balanța poate inclina într-o parte sau în alta din motive aparent minore, dar care schimbă cursul istoriei. Fanii istoriei contrafactice o știu cel mai bine.

„Toate visele îndrăznețe/ În fapte le vom preschimba.” În bătaia dintre generații, cei mai tineri visează cu ochii deschiși să răzbune ceea ce au văzut și considerat greșit la părinții și bunicii lor. Surprinzător este însă că, în alt mod, generațiile își repetă greșelile, la fel cum duc mai departe și calitățile și deciziile curajoase.

O formă de curaj rămâne și imaginarea/idealizarea viitorului. Oricum ar fi el, știm, ca ființe efemere, că ne dorim, pentru cătuși de puțin timp, să fim parte din el! **SDC**

Frecvența critică

Autovalidarea unui critic vine din practicile meseriei pe care și-a ales-o. Nu poți fi critic teatral sau încetezi să mai fii parte a acestui corp profesional dacă nu urmărești spectacole, nu scrii despre ele, nu dezbați pe teme de estetică scenică. Dacă nu faci activitățile enumerate, de multe ori încă și altele, atunci te declasezi singur.

E, într-un fel, ca în sport: în lipsa exercițiului continuu, te deprofessionalizezi. Nu mai ai repere, nu mai știi noutățile din domeniu, care sunt vârfurile, spre ce zone merg căutările creatoare. Criticul este componentă a circuitului teatral pe care îl încheie prin examinare de specialitate.

În Occident, se scrie imediat după premieră. În SUA, cronică apare în ediția de a doua zi a publicației, e așteptată de creatori cu sufletul la gură. Modelul e întâlnit și în Apusul bătrânului continent, în Germania, de pildă, o platformă online de mare succes și-a luat numele chiar din această ritmicitate. *Nachtkritik* promovează literalmente cronică din

noaptea de după seara de gală a celei dintâi întâlniri cu publicul.

Frecvența critică vine și din numărul producțiilor noi. În orașe ori țări cu zeci sau sute de teatre, numărul premierelor e abundent, iar reflectarea critică, de asemenea.

UN ALT TEMEI PENTRU CA O CRONICĂ SĂ APARĂ RAPID

Cu cât mai multe spectacole vezi, cu atât îți lărgești competențele. A urmări un singur producător, un singur ansamblu, un singur artist, într-un singur loc devine o nedorită limitare profesională. A viziona creații de stilistici diferite, în țară și, obligatoriu, prin alte zări teatrale, e echivalentul unui orizont larg de meserie, o înțelegere și o raportare critică adecvată cu tendințele zilei. Dacă vrei să fii avizat, e musai să vezi multe, foarte multe spectacole, cu artiști diferiți și retorici estetice variate.

Criticul britanic Lyn Gardner îndeamnă aspiranții la această profesiune „mergeți să vedeți cât mai multe creații puteți”. Michael Bilington vedea patru-cinci spectacole pe săptămână la Londra și în împrejurimi, comentându-le în coloanele cotidianului „The Guardian”, pentru care a semnat cronici un număr impresionant de ani: 47!

În culturile teatrale concurențiale, în perpetuă dinamică, cu trupe private și angajamente temporare, spectacolele se joacă într-un alt model. Din start se estimează un număr de reprezentații, echipele de colaboratori semnează contracte care prevăd acest număr

fix, iar dacă spectacolul are succes, viața lor repertorială se prelungeste.

E un alt temei pentru ca o cronică să apară rapid, contribuie la cota de piață a produsului scenic, la creșterea numărului celor interesați s-o vadă. Publicul citește comentarii critice din acest motiv. Obiceiurile de spectator îl îndeamnă s-o facă spre a afla dacă merită să cumpere bilet. Să afle noutăți.

NU EXISTĂ O REGULĂ DESPRE CUM SĂ SCRII

În multe industrii scenice, dimensiunea evaluativă a criticii se exprimă și în sistemul cu stele pe care le primește un spectacol. O scară valorică de maximum cinci stele, foarte pragmatic, de clasificare și recomandare din partea unor experți. Critica înseamnă analiză și ierarhizare. O suită de afirmații argumentate, comparații cu alte producții, referințe la montări precedente, pe linia competenței investigative.

Un articol critic poate îmbrăca diverse forme. Chiar și versificat, dacă așa îți vine, dacă se potrivește pe stilistica spectacolului așezat sub lupă. Disecțiile acestora conceptuale sunt un răspuns personal, ranforsat teoretic, expus într-o manieră personală. Conținutul de idei, dar și forma în care sunt exprimate aduc *rating* unui comentator. Criticii au fani care-i urmăresc, care țin cont de opiniile enunțate, care intervin, dialoghează pe forumuri sau în secțiunile de comentarii online.

Regula de aur e că nu există o regulă despre cum să scrii. Forma

clasică impunea aserțiuni despre autor, regizor, scenograf, coregraf, compozitor, actori. Ultimele decenii au liberalizat formatele, varietatea devenind atrăgătoare pentru cititori. A scrie despre un spectacol presupune multă creativitate și nu e recomandabil să o înfrânăm. Obligatorie, însă, în prealabil, e (re)citirea piesei, documentarea în privința autorului, a curentului, a epocii, a regizorului și colaboratorii săi. Consultarea programului de sală (vezi articolul de săptămâna trecută) pentru informații concentrate legat de echipa de creație. Dacă se scrie rapid după premieră, articolul e mai plin de emoție, e la cald. Dacă redactarea vine după câteva zile, eventual alte spectacole vizionate, e mai detașată. Un interval de reflecție

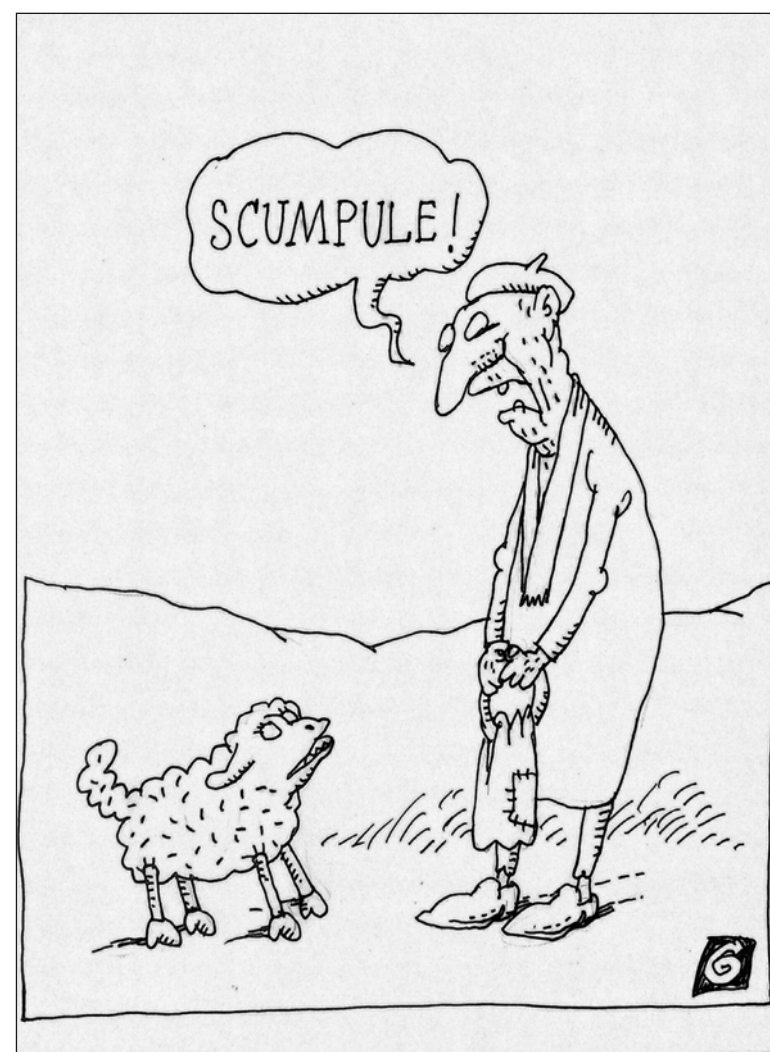
OLTIȚA CÎNTEC

DATUL ÎN SPECTACOL

nu strică niciodată. Mi-am format reflexul de a scrie rapid după creațiile care m-au convins. Mă stimulează cele foarte bune ori cele proaste; mai deloc, cele mediocre, dar scriu și despre ele. Unii nu se opresc decât asupra celor reușite. Unii nu vor să-și piardă timpul cu eșecurile rampei. Poate chiar au părăsit sala la pauză. La alții e o strategie să nu stârneasă antipatii, să nu se pună rău cu artiștii. Sigur, și tăcerea poate fi o formă de sancțiune. Criticul e un filtru de percepție, așa că e în fișa postului să devii nesuferit spunând adevărul. **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITOAREA IOANA PÂRVULESCU

„Un scriitor bun aude ce îi spun personajele, merge după logica lor, nu le impune el ce să facă”

Ioana Pârvulescu este scriitoare și predă literatură română modernă la Facultatea de Litere din București. La cea de-a zecea ediție a Festivalului Internațional de Literatură și Traducere Iași (FILIT), autoarea ne-a

povestit pe îndelete despre cum s-a maturizat relația ei cu scrisul, despre cum preocuparea pentru trecut înseamnă lupta cu moartea, despre poezie și despre cărțile-scrisori.

CLAUDIA PINCOVSKI

La opt ani scriați deja prima baladă de dragoste. Ați început deci parcursul literar prin poezie.

Balada era un fel de copie după basme, dar în versuri. Începea așa: „Cu pletele-n vânt/ cu ochii-n pământ/ stătea nemișcată/ când, iată, deodată/ spre el se uită...”. Pe vremea aia îmi știam pe dinafară toate creațiile. Erau și puține, și proaste, deci puteau fi reținute foarte ușor. Totuși, balada aceasta era ceva cu totul atipic. Ținea clar de spontaneitatea copilului și de expresivitatea involuntară pe care o aveam atunci.

Diferența față de ce scriu acum este că atunci nu mă cenzuram – scriam de la un capăt la altul tot ce îmi trecea prin cap. Experiența nu s-a mai repetat. Nu am mai scris balade în viața mea, cu atât mai mult balade de dragoste. Din acest motiv mă uit și eu la această baladă ca la o curiozitate, dar cred că era un semn bun – arăta un fel de nevoie de a crea. Pe atunci imitam adesea ce vedeam. Am scris la un moment dat o poezie patriotică de dragul Brașovului, după modelul poeziilor patriotice din manual. Familia a fost destul de șocată că scriu asemenea lucruri. La mine în casă nu erau încurajate falsele sentimente și nici exprimarea pompoasă.

În afară de faptul că avea o atmosferă de basm, balada nu mai

avea altceva. Cu toate astea, basmul transpus în baladă nu era ceva obișnuit și nimeni din jur nu mă învățase sau nu-mi citise așa ceva. A fost un început bun, așa spune acum. Asta a fost teza. A urmat antiteza. Au urmat tot felul de producții neinteresante, care nu ar fi dovedit că voi deveni scriitoare, dimpotrivă. Sinteza a venit târziu de tot.

Care este relația dumneavoastră de acum cu poezia?

Iubesc poezia poate mai presus de

orice. Din păcate nu am avut noroc, pentru că, spre deosebire de câțiva colegi de generație, eu nu am putut să debutez înainte de anii '90. Nu aveam nici un atu – când vorbesc de atu mă refer la chestii extra-literare – care să facă vreo editură să mă accepte.

Era o situație foarte rea, din ce în ce mai rea, n-am prins perioada de dezgheț în care se putea debuta ca mai apoi să devii un scriitor luat în considerare de edituri. În momentul în care mi-am scris primul volum de poezie se

produsese reînghețul foarte puternic și nu se mai putea debuta. Când am publicat în sfârșit, în '90, lumea era preocupată de lucruri mult mai importante. Un volumaș de poezie de debut, scris înainte de '90, chiar nu mai interesa pe nimeni – spun sincer că nici pe mine. Atunci am trăit cu senzația că nu sunt potrivită pentru a fi poet și că nu pot și nu are rost să scriu mai departe poezie. M-am descurajat.

Sunt sigură că dacă volumul ar fi apărut înainte de '90, măcar

din solidaritate de generație, ar fi avut altă soartă. Dar în '90 nu avea nici un fel de șansă, așa că am renunțat complet la poezie.

Am trecut la eseu, însă poezia m-a însoțit în permanență prin traduceri. Sunt traducătoare de poezie și cred că am un atu: nu mi-am construit o voce poetică foarte pregnantă, o voce a mea, cu timbru personal, iar asta înseamnă că mă pot pune în pielea unui poet și îi pot transpune vocea nealterată. E o perversitate a legilor literale. În momentul în care ești un poet foarte bun, cu voce proprie, chiar dacă înțelegi perfect care sunt articulațiile și mecanismele poetice, nu poți să îți reprimi timbrul personal. De aceea, de exemplu, traducerea lui Blaga sunt foarte bune, dar sună toate a Blaga, sunt blagiene. Deci, uneori în traducerea de poezie, forța poetică personală se întoarce împotriva ta.

Oricum, după acest volum publicat în '90 nu m-am mai întâlnit cu poezia decât o singură dată. Am scris un alt volum și l-am socotit primul, primul adevărat, deși era al doilea. Mi-am spus chiar că e primul și ultimul, că nu voi mai scrie după el și o să mă țin de cuvânt. Se numește *Cum continuă povestea* – fără semn de întrebare, căci e și întrebare și răspuns.

Nu am putut să părăsesc poezia cu totul. Chiar și acum, dată afară pe ușă, poezia s-a întors pe fereastră, pentru că am diverse pasaje mai poetice în romanele mele, dar am grijă să le țin în frâu,

pentru că eu nu scriu roman poetic. Eu scriu proză epică, cât mai epică, dar din când în când îmi mai alunecă condeiul spre poezie.

Cum s-a maturizat scriitura dumneavoastră de la opt ani și până acum? Mai este ceva din fetița de opt ani printre rândurile cărților dumneavoastră?

Cred că a rămas ceva în permanență. Sigur că acum mă uit la ea ca la un copil al meu. De fapt, când scrii despre propria copilărie, cum am făcut în *Inocenții*, e ca și cum m-aș vedea pe mine ca propria mea fiică. Mamele știu ce se petrece în capul fiicelor întotdeauna, chiar dacă nu spun și se prefac că nu știu. Eu știu ce era în capul meu atunci, dar sunt complet altcineva, rămânând totuși înrudită cu acest personaj copil.

Cât de greu v-a fost să vă întoarceți în trecut și, mai mult decât atât, să expuneți în fața cititorilor niște amintiri și niște lucruri atât de personale?

În acest context ceea ce ajută este carapacea ficțiunii, pentru că ea te ascunde. Vorba lui Vargas Llosa, faci „*striptease invers*”: pui tot mai multe haine pe tine, nu le dai jos una câte una. Asta m-a salvat.

Nu este ușor să vorbești despre oameni care nu mai sunt. Dintre toți cei pomeniți în carte, doar mama mai trăia, dar și ea era bolnavă la pat, de aceea nici nu apare în carte ca o prezență foarte pregnantă – pentru că încă mai trăia.

Mai aveam o problemă. Mi s-a întâmplat de câteva ori, chiar și în cronici, să aud păreri despre mine care erau foarte bune și bine intenționate. Totuși, parcă nu mă recunoșteam neapărat sau mi se părea că accentele nu sunt puse cum trebuie. Mi-am dat atunci seama că e aproape imposibil ca un om să se recunoască în ce spune alt om despre el.

Oamenii se văd altfel din interior decât îi vezi din exterior. Mereu m-am gândit la asta: dacă cei portretizați ficțional în carte, pornind totuși de la modele reale, s-ar fi recunoscut, le-ar fi plăcut imaginea pe care le-am făcut-o sau m-ar fi privit cu simț critic cum m-au privit când am scris poezia aia patriotică?

Sper că s-ar fi bucurat. Poate că s-ar fi bucurat că n-au murit de tot, că s-au salvat în felul ăsta, că sunt niște amintiri care au rămas. Mereu mă gândesc la ei – oare sunteți mulțumiți că am scris cartea aceasta? Sper că da. Mama a apucat să o citească și i-a plăcut,

deși lucrurile erau uneori altfel aranjate decât în realitate. Cred că i-am făcut o ultimă bucurie cu ea.

În modul în care ați conturat personajele v-a influențat întrebarea „cum s-ar fi simțit dacă s-ar fi văzut portretizate așa”?

A fost mai degrabă un obstacol peste care am trecut. Nu ai voie, când scrii, să îți modifice scrisul după ce ar gândi unii sau alții. La mine a fost doar speranța că nu i-am contrariat, dar nu am putut să modific ceea ce am scris. Scriitorul nu e liber. Senzația publicului este că scriitorul controlează personajele și face ce vrea din ele. Nu e așa. Cred că un scriitor bun aude ce îi spun personajele sau merge după logica lor, nu le impune el ce să facă. Altfel, e un scriitor terorist și nu trebuie să fii un tiran când scrii. Se simte când scriitorul își forțează personajele. În fond, în carte trebuie să crezi viață. Viața rareori se lasă ținută în frâu de cineva. Ea face până la urmă ce vrea.

Se vede la dumneavoastră plăcerea aceasta de a plonja în trecut. V-ați plimba și înspre viitor sau vă place prea mult ceea ce vă oferă trecutul?

Constat că de multe ori mă contrazic singură. De pildă, am spus de câteva ori că nu aș săpa în trecut mai departe de secolul al XIX-lea, că înainte de 1848 eu nu mă duc nici moartă, dar apoi m-am pomenit că am ajuns în secolul al VIII-lea î.Hr. prin *Prevestirea*.

Răspunsul spontan din acest moment este nu, nu mă interesează viitorul pentru că îmi este teamă de el. Nu am mare încredere în viitor. Pe de altă parte, ori când e posibilă o schimbare totală de paradigmă. Fiecare om și chiar omenirea are această capacitate de a se recrea, de a face exact invers decât a făcut până la un moment dat. Totuși, nu am o chemare către viitor. Atât de mult m-au preocupat prezentul și trecutul încât nu m-am ocupat de viitor.

Sigur, există și frica de ce s-ar putea întâmpla. E cumva și ceva superstițios. Scriitorii sunt persoane superstițioase, chiar dacă nu o recunosc, tocmai pentru că lucrează pe un teren foarte alunecos. Îmi e teamă că, dacă mi-aș imagina un lucru bun, nu s-ar întâmpla, iar dacă mi-aș imagina un lucru rău, s-ar întâmpla. Așa că mai bine tac, e mai prudent.

Ce anume vă oferă trecutul? Care e motivul pentru care vă întoarceți din nou la el?

Literatura își are rădăcinile în trecut. Este un copac ale cărui fructe vin dintr-o rădăcină adânc înfiptă în trecut. Cred că preferatul meu, Amos Oz, spunea că peștele literaturii înoată în apele trecutului. Motorul care m-a mânat a fost curiozitatea – o curiozitate care poate fi satisfăcută, lucru care nu se poate întâmpla în cazul literaturii despre viitor. Trecutul îți oferă o confirmare. Poți să citești documente despre anumite epoci, poți să reconstitui persoane cu destulă exactitate. Ai și un mare noroc, faptul că omul este același, deci tu trebuie să descoperi doar recuzita trecutului.

În plus, este clar o luptă împotriva morții. Recreând trecutul îl faci nemuritor sau mai puțin muritor decât este: de fiecare dată când un cititor ia cartea în mână, reînvie acel trecut.

Ați spus într-un interviu că regretați că trăim într-un prezent în care nu se mai scriu scrisori. Cui v-ar plăcea să-i scrieți și ce ați vrea să-i spuneți printr-o scrisoare și n-ar putea fi spus altfel?

Tuturor celor pe care îi cunosc bine. Eu am apucat o epocă, până în '90, în care scrisoarea era chiar un mod de comunicare. Cutiile poștale erau pline de scrisori. Oamenii își scriau de mână, se duceau la poștă, puneau timbrul și după două-trei zile scrisoarea ajungea la destinatar. Îmi amintesc foarte clar momentul de după '90, când am intuit că se cam termină. Citisem într-o carte următoarea frază: „În cutia lui erau numai reclame și fluturași comerciali”. În cutia mea poștală veneau doar scrisori, nici vorbă de reclame. Totuși, după '90 am simțit că s-au schimbat lucrurile și că se cam termină cu scrisorile. Apoi mi s-au confirmat aceste temeri, ceea ce m-a obligat să scriu cărți, cărțile mele fiind, vorba clasicului, niște scrisori mai lungi.

Eu pot vorbi mai bine în scris decât oral, pentru că am o anume timiditate în a spune niște lucruri. În scris, ele se spun singure, hârtia parcă le cheamă și a vorbi în scris mi se pare cel mai firesc mod de comunicare. Structura mea interioară așa este și cu oricare dintre cei pe care îi cunosc vorbesc mai bine scris.

Scrisorile sunt o comoară ce se pierde, din experiența mea ele sunt cele mai bune documente. Secolul al XIX-lea și *Belle Époque* au dat scrisori uluitoare. Și romanele din acea epocă sunt bune, nu

© Romina Hamzeu

la noi, la alții; literatura română era abia la început, dar scrisorile sunt formidabile la toată lumea. Există autori care ca romancieri nu contează foarte mult, în schimb ca epistolieri sunt extraordinar de buni. Îmi pare rău ca această comoară se pierde azi. Ce e mai grav e că dispăre nevoia de a vorbi pe îndelete cu alții, de a le spune lucruri esențiale despre tine, despre viață, despre cărți, despre sens și nonsens.

„În toată lumea, până după Marele Război, puține femei au avut puterea și posibilitatea să se afirme”, spuneți într-un interviu. Cum credeți că ar fi arătat lumea literară de astăzi dacă mai multe femei ar fi avut posibilitatea de a se exprima în acea perioadă?

Ar fi arătat mai bine atunci, dar și acum, fiindcă n-ar mai tenta pe nimeni excesele ideologice. Întotdeauna când ceva e interzis, izbucnește pe urmă cu prea multă putere. Totuși lucrurile nu puteau merge altfel. De ce? Pentru că femeile făceau atâți copii câți dădea Dumnezeu și nu prea aveau timp de scris. Nu aveau cum să trăiască altfel decât dacă s-ar fi interzis iubirea. Vrând-nevrând stăteau și își

creșteau copiii, asta era ocupația lor de bază – nu pentru că le obliga cineva, ci pentru că instinctul matern e să ai grijă de puii tăi. Până nu s-a reglementat povestea asta, normal că ele stăteau acasă cu copiii și bărbații lor se duceau să câștige bani, să se ocupe de toate treburile celelalte, practice. Așa a fost mersul lumii, organic vorbind.

Când progresul tehnic a putut asigura alt tip de societate, femeile au început să se afirme și și-au găsit vocea, și-au găsit domeniul în care să existe. Nu mai era idealul lor să facă zece copii. În momentul în care femeile au avut mai puțini copii sau mai multe posibilități să se descurce mai ușor cu ei, au început să se afirme pe diverse planuri și, bineînțeles, au adus aportul feminității, care este esențial într-un echilibru social. Asta nu scuză misoginia de ieri și nici pe cea de azi, dar – și aici îl voi cita din nou pe Amos Oz – în orice caz literatura nu trebuie să fie percepută ca un teren minat prin care cititorul merge cu unicul scop de a căuta bombe. Literatura e un spațiu liber și cititorii nu sunt geniști. A citi firesc literatură înseamnă a uita de scriitorul dindărătul romanului, nu a-l demoniza. **SDC**

To be captive in a dark skin

Cu ochii cârpiți de somn, mă îndrept către espresso, apăs mecanic butonul *double espresso* și ascult râșnitul boabelor, prima melodie a zilei. Cafeaua e gata, arunc un cub de zahăr în ceașca cu elixirul vieții și mă îndrept spre locul de fumat, în timp ce îmi fixează căștile în urechi, căci bucuria unui început de zi este combinația cafea-tutun-muzică. După, poate să începă viața, să facă ce vrea, treaba ei, eu o onorez cu prezența.

IULIA KACSO

Mă așez confortabil și îmi caut muzica dimineții. La recomandări îmi apare albumul *LIVE* – Angel Bat Dawid, Tha Brothahood. Nici o idee despre solist, trupă, nimic. Dau play și brusc mă lovesc primele sunetele. Știți înregistrările alea proaste de pe la nunțile de la țară, de la căminul cultural, când se aude totul înfundat, o hărmălaie din care nu pricepi absolut nimic? Ei, exact așa sunt primele secunde ale acestui album. Marele meu noroc este că am învățat, citind critici muzicali, să las neașteptatul și necunoscutul să mă surprindă. Și bine am făcut, căci ce a urmat a fost Magic. Nu mai auzisem așa ceva niciodată.

După primele secunde mi se prezintă o superbă voce de mezzosoprană, căci da, Angel Bat Dawid este femeie, una ce spune pe acorduri de jazz de improvizație *Black Lives Matter*, moment în care am știut tematica albumului. A fost cu bucurie, antirasismul fiind un subiect de interes pe tapetul prezentului meu. Chiar cu o zi înainte ascultasem albumul saxofonistului Kamasi Washington, *The Epic*, un album cu o durată de trei ore, care, prin amalgamul său de big band,

funk, muzică spirituală, fuziune gospel și R&B, caută să vindece o nouă generație de oameni de culoare care luptă împotriva opresiunii deschise.

Primele două piese de pe acest album m-au năucit. Ascultam și îmi spuneam repetitiv, ca o dublură a vocii lui Angel, *nu am mai auzit așa ceva*. Era un haos perfect, un *blend* de instrumente, voci, cuvinte, țipete, trăiri care m-a încremenit. Mă uitam cum țigara arde în scrumieră, în timp ce în urechi îmi ajungeau frânturi de versuri „the sound of joy is enlightenment“, „magic lights of tomorrow“, „the feeling that is generating the song“, „the soul that grows and leaves the body behind“... Pur și simplu halucinant.

Când credeam eu că mai mult de atât nu se poate, începe piesa *Black Family*. Un fulger cosmic de free jazz, mutant funk, electronică și versuri hipnotice, zgomote stridente și tânguiești. Ascultându-i îndemmurile guturale și sperate despre „black family“ – „Affirm my family!“, „You don't love us!“, repetitivul „We came here in boats!“ – imposibil să nu te simți zdruncinat, în final. Ea strigă, admonestează, cere, critică, imploră, dialoghează cu membrii trupei, repetă, uneori trunchiind cuvântul pentru a-i sublinia percuția, altelei lăsându-l să curgă ca într-o

palilalie, altelei adăugând un „r“ lung rulat ca un rapper care imită sunetul focului automat. Când începe să adauge „up, up“ – ca în „turn up the bass“ și „up with black families“ – izbucnirea ei capătă o culoare diferită, ca un alt element dintr-un alt amestec, o adevărată vrăjitorie muzicală. Original până la ultimul sunet.

În momente ca acestea, Dawid pare să ia improvizația neînclăntuită a free jazzului drept ghid pentru toate aspectele spectacolului ei, transformând detalii ce par să nu fie legate între ele în componente vitale ale artei sale. Ca impact, se poate face o paralelă între această piesă și citatul dat de Samuel L. Jackson din *Ezechiel 25:17* în *Pulp Fiction* al lui Quentin Tarantino, ambele momente arărând urâtenia rasismului alb.

Versul „We came here on boats!“ mă duce cu gândul și la istoria din spatele piesei *Gorée*, a muzicianului Marcus Miller. *Gorée* este o insulă minusculă în largul coastei Senegalului, unul dintre ultimele locuri de trecere ale comerțului cu sclavi africani către Atlantic. Abominabila *Door of No Return* a fost ultima imagine pe care mulți africani au avut-o asupra tărâmului natal înainte de a fi îmbarcați pentru a fi duși către Lumea Nouă. Marcus mărturisește că se

simțea pregătit să viziteze această insulă, dar, odată ajuns acolo, a înțeles că nimic nu te pregătește pentru așa ceva: „A fost furie, a fost mânie, a fost revoltă. Dar am simțit și recunoștință. Le-am fost cu adevărat recunoscător strămoșilor mei, care au supraviețuit cumva acelei călătorii groaznice și au reușit să-și mențină demnitatea prin 400 de ani de robie“. Din acea zi, *Gorée* a avut un nou sens pentru Miller, exact ca numele piesei, o rapsodie optimistă, care acum este un moment de bază al spectacolelor sale live.

Dar să ajungem la următoarea piesă de pe album, *What Shall I Tell My Children Who Are Black*, inspirată de poemul cu titlul omonim apărut în 1963, autoarea fiind poeta și activista afro-americană Margaret Burroughs. Poemul reprezintă o privire brută asupra provocărilor emoționale cu care se confruntau mamele de culoare în anii '60. În această piesă, Dawid transformă primul vers al poemului într-un apel profetic și rezonant. Tema universală a cântecului despre rasismul în America devine mai palpabilă, mai ales după ce o auzi spunând „What it means to be captive in this dark skin“.

Interpretarea lui Angel Bat este monumentală. Timbrul ei aerisit și conturul melodic în cascadă

crează o atmosferă profund melancolică. Schimbul de replici cu membrii formației depășește puterea mea interpretativă:

- Ce să le spun copiilor mei?
- Noi vă iubim!
- Dar suntem negri.
- Sunteți importanți pentru noi!

Imensul talent al artistei Angel Bat Dawid răzbate din fiecare melodie a acestui album live, despre care artista afirmă că „A fost foarte profund și m-a ajutat într-adevăr să procesez toată furia și lucrurile incomode pe care le simțeam. Am cântat de ne-am rupt“. Și vă asigur că așa e!

LIVE este o reinterpretare pe scenă a albumului ei de debut *The Oracle*, album recenzat la superlativ de „Pitchfork“, BBC, „Rolling Stone“, „The Guardian“, „The Washington Post“, „The New York Times“ și „The Chicago Sun Times“. A fost înregistrat în 1 noiembrie 2019, la Haus der Berliner Festspiele din Berlin, Germania, în timpul ediției din 2019 a JazzFest Berlin și lansat în 31 Octombrie, 2020.

Într-un interviu realizat de jurnalista Shannon J. Effinger, Angel Bat Dawid declara despre acest live: „Sper ca acest album să ajute lumea să înțeleagă că încă nu suntem într-un loc bun când vine vorba de relația dintre albi și alte rase. Universitățile, festivalurile, organizațiile etc. care au fost construite cu peste 50 de ani în urmă, deși s-au schimbat în exterior, nu s-au schimbat în interior și încă susțin principiile fondatorilor lor, care erau rasiști. Mai avem un drum lung de parcurs. Iar muzica este un loc minunat din care putem începe să reparăm această realitate veche și distorsionată“.

Muzica, acest loc minunat în care și-a făcut apariția talentata Angel Bat Dawid, compozitor, clarinetist, pianist, vocalist, producător, educator și DJ.

Lumea jazzului contemporan este mai bogată cu această artistă unică, ce reușește să capteze întreaga gamă expresivă a vocii umane.

Chapeau bas, Angel!

Improvizația în jazz este magnifică, deschide multe uși în imensa lume a imaginației, dar cere și timp pentru studiu. În acest sens, recomand cartea *Playing Changes*, a prolificului critic de jazz Nate Chinen. **SDC**

Discurile lunii martie

Un martie abundent în conserve, în care mi-a fost destul de greu să aleg pentru Rubato doar șase albume. Dar, iată-le, în hebdomadarul de citit, ca de obicei, cu urechile.

Yuja Wang – The American Project: Abrams – Tilson Thomas, Louisville Orchestra, Teddy Abrams, Deutsche Grammophon, 10 martie 2023

Cum ar putea suna un concert scris pentru starul Yuja Wang? Flamboiant, bineînțeles. Iar cel care i l-a dedicat știe asta, pentru că e prietenul și fostul ei coleg de la Curtis Institute of Music, cu care Yuja cânta marile concerte pentru pian și orchestră la patru mâini. Compozitorul Teddy Abrams a fost și la pupitrul premierei mondiale din ianuarie 2022, atunci când a fost și înregistrat pentru DG. Aluzie directă la *Rhapsody in Blue*, concertul pentru pian al lui Abrams e un adevărat show cu tematică jazz în care virtuozitatea brillantă a chinezoaicei e un ghid prin pluralismul culturii americane. Scriitura orchestrală de big band efervescent acompaniază teme latino, gospel, soundtrack și numeroase cadențe „în stil clasic”, în care Yuja strălucește. Evanescent, dar, bineînțeles, flamboiant. Bonus, *Come Here Often*, un bis lejer de Tilson Thomas.

Belcea Quartet – The Complete Warner Classics Edition, Warner Classics, 17 martie 2023

Sunt îndrăgostiți de muzică, iar publicul e îndrăgostit de ei, pentru că pot interpreta fenomenal totul, de la Haydn până la Thomas Adès. Înființat în 1994 la Royal College of Music din Londra din inițiativa Corinei Belcea, o violonistă născută la Oravița, Cvartetul Belcea a ucenicit cu cele mai mari cvartete ale istoriei (Chilingirian, Amadeus și Alban Berg), pentru

Discurile lunii martie

ca astăzi să devină el unul dintre cele mai mari cvartete ale istoriei. Pe cele 11 CD-uri ale integralei înregistrate la fostul EMI se regăsesc capodopere de Debussy, Dutilleux, Ravel, Schubert, Bartók, Mozart, Britten, Fauré, Brahms, Barber și Butterworth. „Aceste înregistrări reprezintă o parte crucială a vieții noastre în cvartet și sperăm ca în anii următori să nu își piardă prospețimea și simțul aventurii”, spune Krzysztof Chorzelski, violonistul și purtătorul lor oficial de cuvânt. Mulțumesc, Corina Belcea, Axel Schacher, Krzysztof Chorzelski și Antoine! Mulțumesc, Belcea Quartet!

Jessye Norman – The Unreleased Masters, Decca, 24 martie 2023

„Aceasta este o voce uimitoare, un catalog a tot ceea ce este virtuoz în cânt”, scria „New York Times” despre fenomenala Jessye Norman, căreia Decca îi aduce un minunat omagiu prin publicarea unor înregistrări inedite. Realizat cu ajutorul familiei mării soprane, acest

disc e o cutie cu bijuterii inestimabile: *Tristan și Isolda* cu Kurt Masur la Gewandhaus, 1998; *Wendsonck Lieder* cu Levine și Berliner, 1992; cantatele *Berenice che fai*, *Cléopâtre* de Berlioz și *Phaedra* lui Britten din 1994 cu Seiji Ozawa la Boston și mai ales *Vier letzte Lieder*, despre care s-a spus că e partitura căreia i-a oferit cea mai bună interpretare *all time*, aici într-o versiune 1989 cu Berliner și același James Levine. Un postscriptum emoțional cu fastuoase voci ale tuturor timpurilor și o soprană care a redefinit arta lirică. O înregistrare istorică.

Maria Ioudenitch & Kenny Broberg – Songbird, Warner Classics, 24 martie 2023

Elegant e cuvântul care definește albumul de debut al violonistei americane de origine rusă Maria Ioudenitch, câștigătoare în 2021 a Joseph Joachim International

Violin Competition. Are 25 de ani, iar programul recitalului înregistrat cu pianistul Kenny Broberg e inspirat de cântec, pe un album ce reunește muzică din secolele 19 și 20 din Europa de Vest, Rusia și Statele Unite. „Într-adevăr, sunt atrasă de vocea umană care cântă”, explică Ioudenitch, „și găsesc multă inspirație în modul în care îmi modelez sunetul... Prin cântăreți am învățat că o notă ținută poate avea diferite moduri de expresie, deoarece se așază pe armonii diferite și se transformă în următoarea”. De ascultat un program frumos și frumos cântat, cu lucrări originale și câteva transcripții, între care romanța *Ne poi, krasavița, pri mne* a lui Rahmaninov e chiar aranjamentul violonistei de care cred că vom mai auzi.

Giuseppe Taccogna – Dupont: Les heures dolentes, Piano Classics, 28 martie 2023

Dacă n-ar fi murit la doar 36 de ani, Gabriel Dupont ar fi fost

CĂTĂLIN SAVA

RUBATO

poate la fel de cunoscut ca Debussy și Ravel, contemporanii săi pe care îi numim astăzi „impresioniști”. Scris în 1905, când e deja atins de tuberculoză, ciclul *Les heures dolentes* (*Orele triste*) descrie impresiile unui poet claustrat în patul și mai ales în corpul unui bolnav. Debutând într-un calm relativ, muzica crește în intensitate, punctată de momente de consolare (*Le soir tombe dans la chambre*), îngrijorări (*Le médecin*) și interludii vesele din viața de zi cu zi (*Des enfants jouent dans le jardin*). „Une amie” sosește cu flori, introspecții ale naturii și viziunea terifiantă a sfârșitului (*La mort rôde*). Finalul e calm, unul care lasă ascultătorului posibilitatea de a alege între speranță și moarte. Este impecabil pianistul Giuseppe Taccogna, un specialist în romantismul târziu, într-o poveste despre moartea cea de toate zilele, în care melancolia fericirii imposibile atinge cote insuportabile.

Sinfonia of London, John Wilson – Rachmaninoff Symphony No. 2, Chandos, 31 martie 2023

O interpretare superbă a monumentalei simfonii scrise în exilul de la Dresda, acolo unde compozitorul se adăpostise de revoluția bolșevică. Sinfonia of London e un impecabil mecanism viu sub bagheta lui John Wilson, la al doilea disc dedicat aniversării lui Serghei Rahmaninov din acest 2023. Pasional și tandru, traiecul simfonic al capodoperei e narat cu devoțiune admirabilă de orchestra pe care Wilson a transformat-o din 2018 într-o bijuterie. Partea a III-a, *Adagio*, cu minunatul solo de clarinet, e aici poate cea mai frumoasă interpretare a unei nostalgice declarații de dragoste din literatura simfonică romantică, cu diabolică versatilitate în *Scherzo* și cu nimbul exuberant al finalului care ne reamintește crezul lui Rahmaninov că muzica poate fi doar iubire. Confirm. Versiunea orchestrală Stokowski la *Prélude in C# Minor Op. 3 No. 2* e un bonus formidabil. De păstrat. **SDC**

Susan Wise Bauer, Povestea lumii. Istoria pe înțelesul copiilor, vol. I

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din volumul *Povestea lumii. Istoria pe înțelesul copiilor, vol. I, Antichitatea. De la primii nomazi la ultimul împărat roman* de Susan Wise Bauer, cu ilustrații de Jeff West, traducere din limba engleză de Ioana Avădănei, în curs de apariție în colecția Junior. Istorie a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

După ce egiptenii au învățat de la hicsoși să lupte, Regatul Nou al Egiptului a devenit tot mai puternic. Această perioadă este numită uneori „Epoca de aur a Egiptului”, deoarece Egiptul nu mai fusese nicicând atât de bogat. Unul după altul, faraonii care au urcat pe tron au domnit cu înțelepciune și au menținut puterea Regatului Nou al Egiptului.

Poate nu vom învăța niciodată despre toți acești faraoni! Dar vom citi despre doi dintre cei

mai interesați: Tutmes I și fiica sa, Hatshepsut.

Tutmes I: generalul

Înainte să devină faraon, Tutmes I a fost general în armata egipteană. Cel mai bine se pricepea să conducă armata în război. Și îi plăcea să lupte!

Tutmes i-a ajutat pe prinții egipteni să-i alunge pe hicsoși din Egipt. Când liderul prinților egipteni a ajuns rege, Tutmes a devenit mâna sa dreaptă. Apoi Tutmes s-a căsătorit cu fiica acestuia! Iar când regele a murit, Tutmes a devenit noul faraon al Egiptului. Domnia sa a început în jurul anului 1524 î.Hr./î.e.n.

Tutmes a decis că misiunea sa ca faraon era să extindă și mai mult imperiul Egiptului, cucerind alte țări. Primele bătălii ale lui Tutmes au fost împotriva nubienilor, care încercau să se separe de Egipt. A coborât spre sud și le-a învins pe căpeteniile nubiene, amintindu-le că încă făceau parte din Egipt.

Dar Tutmes nu s-a mulțumit cu atât. Mai apoi, și-a luat armata și i-a urmărit pe hicsoși până în Canaan. A învins triburile care trăiau în partea de sud a Canaanului și a alipit ținutul la Egipt. Tutmes era foarte mulțumit de sine. Hicsoșii coborâseră spre sud și cuceriseră Egiptul. Acum urcase el spre nord și le cucerise teritoriul.

Victoria l-a bucurat atât de mult, încât a vrut să continue să lupte. Și-a întors armata către est și a început să mășăluiască. A cucerit ținuturi până la fluviul Eufrat. Dar nu l-a traversat – fiindcă Babilonul stăpânea teritoriul dintre

Tigru și Eufrat. Tutmes știa că nu era bine să pornească un război cu Babilonul.

Când a murit Tutmes, Egiptul era de două ori mai mare ca înainte!

Hatshepsut: femeia care s-a dat drept bărbat

Hatshepsut era o prințesă egipteană – fiica unui faraon. Tatăl ei, Tutmes, a fost unul dintre cei mai mari faraoni ai Egiptului. Tutmes a avut trei copii, dar fiica sa Hatshepsut era preferata lui.

Lui Hatshepsut îi plăcea să asculte poveștile tatălui său despre bătălii și cuceriri. Voia să devină și ea faraon când va fi mare. Dar, în Antichitate, majoritatea oamenilor considerau că femeile sunt prea lipsite de fermitate ca să cârmuiască. În Egiptul Antic, femeile aveau voie doar să se mărite și să facă copii. Dacă nu voiau să se mărite, puteau lucra la templu, slujindu-i pe zei. Sau puteau să se facă dansatoare. Acestea erau singurele meserii pe care le puteau avea femeile.

Așa că, atunci când a murit faraonul Tutmes, la tron i-a urmat fratele lui Hatshepsut. Dar ei nu i s-a părut drept. Fratele ei era bolnav mai tot timpul și nu dădea prea mare importanță rolului său de conducător al Egiptului. „Eu aș fi un faraon mai bun decât fratele meu!”, se gândea ea. „Însă el e bărbat și eu sunt femeie. O să am vreodată șansa să arăt ce suveran bun pot fi?”

Starea de sănătate a fratelui lui Hatshepsut s-a înrăutățit tot mai mult, până când, într-o zi, el a murit. Fusese faraon doar patru ani. Înainte să moară, i-a spus lui

Susan Wise Bauer

POVESTEA LUMII

ISTORIA PE ÎNȚELESUL COPIILOR

ANTICHITATEA

I De la primii nomazi la ultimul împărat roman

Hatshepsut că-și dorea ca fiul lui să fie următorul faraon. Dar acesta era doar un copil.

Așa că Hatshepsut le-a zis egiptenilor: „Îl voi ajuta eu pe fiul fratelui meu să conducă Egiptul până când va fi suficient de mare ca să domnească singur”.

Egiptenii au fost de acord și Hatshepsut a putut în sfârșit să cârmuiască Egiptul. Nu ea era adevăratul faraon; toți știau că nepotul ei va fi în curând suficient de mare ca să domnească.

Dar, când ziua aceea a sosit, Hatshepsut a anunțat că nu va renunța la tron. „Tata a vrut întotdeauna ca eu să fiu prințul moștenitor”, le-a spus ea supușilor. „Voia ca eu să fiu faraon, și nu fratele meu.”

„Nu poți face asta!”, au zis oamenii de la palat. „Doar bărbații pot fi faraoni!”

Hatshepsut a răspuns: „Dar zeul Amon-Ra mi-a spus că eu voi conduce Egiptul. A zis: «Bun venit,

fiica mea dragă, preferata mea, stăpâna Egiptului de Sus și de Jos. Hatshepsut, tu ești Faraonul!».

„Dar nici o femeie n-a mai fost faraon!”, s-au plâns oamenii.

„Atunci prefăceți-vă că sunt bărbat”, a spus Hatshepsut. Și a început să se îmbrace în veșminte bărbătești. Când stătea pe tron, își punea chiar și o barbă falsă.

Hatshepsut era atât de hotărâtă să fie faraon, încât egiptenii au consimțit în cele din urmă să o accepte ca suverană. Hatshepsut a cârmuit Egiptul mai bine de douăzeci de ani – o regină care s-a dat drept rege. Nu a purtat războaie, dar a condus expediții în Africa. Acolo a cumpărat aur, tămâie, maimuțe, elefanți și alte lucruri care le plăceau egiptenilor. A construit mai multe monumente decât oricare altă regină egipteană. A domnit peste egipteni până la moartea sa. **SDC**

CARTEA

Vârsta recomandată: 8+

Unde și cum au apărut primele așezări omenești? Care au fost primele forme de scriere? Unde și când a apărut primul cod de legi? Când și de ce au fost construite piramidele egiptene? Care sunt cele mai vechi civilizații ale Greciei și de ce au dispărut ele? De ce au izbucnit războaiele dintre greci și persi? Dar cele dintre Roma și Cartagina? Și cum a fost posibil ca un băiețel de șase ani să devină ultimul împărat al Romei?

Scrisă într-un stil direct și antrenant, *Povestea lumii. Istoria pe înțelesul copiilor* este o serie de patru volume care prezintă istoria omenirii din cele mai vechi timpuri și până astăzi. Capitolele fiecărui volum sunt centrate pe evenimente și personalități importante din perioada analizată și oferă un mod plăcut și accesibil de a cunoaște și a înțelege istoria. Primul volum, consacrat istoriei antice, începe cu cei mai vechi nomazi despre care avem mărturii arheologice și se încheie cu ultimul împărat roman. Sunt descrise vechile popoare și civilizații dintre Tigru și Eufrat și din jurul Mediteranei, dar și din Orientul îndepărtat, din Africa și de pe continentul american.

SEMNALE EDITORIALE

Alexandru L. Cohal, Dorin Dobrinicu, George Țurcănașu (coord.), *Regionalizarea. Către un model de bună guvernare a României*

Studiile din acest volum argumentează că, înainte de a propune un nou model de structură administrativ-teritorială actuală a României, se impune înțelegerea drumului parcurs până aici, iar regionalizarea ar trebui să afirme specificul regiunilor.

O regionalizare pe contururi istorice ar putea fi soluția mult așteptatei modernizări a statului. Cercetători din domenii științifice diferite au răspuns, fiecare din unghiul său, la mai multe întrebări: de ce suntem organizați într-un fel, și nu în altul? Corespunde împărțirea administrativ-teritorială a țării, așa cum o vedem astăzi, nevoilor de ieri și de azi ale României și ale locuitorilor ei? Dar care sunt aceste nevoi? Și cum funcționează, în fond, statul?

Alexandru L. Cohal. Cercetător la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Academia Română – Filiala Iași. Licențiat în litere (Iași, 1999) și sociologie (Roma, 2007), doctor în lingvistică al Universității din Pavia (2014) cu teza *Mutamenti nel romeno di immigrati in Italia*. Domeniile sale de interes sunt sociolingvistica și socioantropologia migrației.

Dorin Dobrinicu. Cercetător la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” din Iași, Academia Română – Filiala Iași. Doctor (2006) al Facultății de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cu teza *Rezistența armată anticomunistă din România (1944 – începutul anilor '60)*. Domeniile sale de interes privesc istoria politică, socială și religioasă a României

contemporane, cu precădere perioada comunistă, istoria regională, comunitățile protestante românești, editarea documentelor contemporane etc. Este redactor-șef al revistei „Archiva Moldaviae” (din 2009).

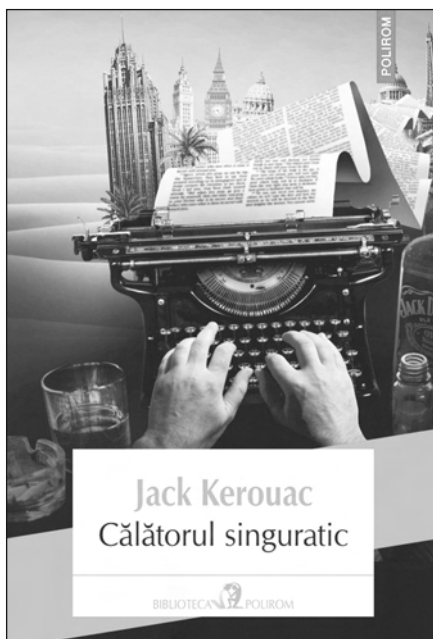
George Țurcănașu. Lector la Departamentul de Geografie din cadrul Facultății de Geografie și Geologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Licențiat în Geografie (Iași, 1996), doctor în geografie (Iași, 2006) cu teza *Evoluția și starea actuală a sistemului de așezări din Moldova*, stagiul postdoctoral la ENS-LSH Lyon (2006-2007) pe tematica poli-centrismului în Europa centrală și de est. Domeniile de interes: geografia sistemelor urbane și teritoriale, cartografie și geografia fluxurilor. **SDC**

Jack Kerouac, *Călătorul singuratic*

Traducere din limba engleză
de Vlad Pojoga

Călătorul singuratic este o colecție de texte nonficționale, eseuri și note de jurnal, scrise de Jack Kerouac în stilul său poetic inconfundabil, de-a lungul mai multor ani. Unele dintre cele opt texte care alcătuiesc volumul au fost publicate și separat, în diferite reviste americane. Ele tratează teme și subiecte întâlnite în toată opera scriitorului, însă conturează mai clar imaginea acestuia de rătăcitor îndrăgostit de oamenii pe care i-a întâlnit și de locurile prin care a trecut – diverse zone din SUA, Mexic, Maroc, Marea Britanie și Franța.

Jean-Louis (Jack) Kerouac (1922-1969) s-a născut în Lowell, Massachusetts, într-o familie canadiano-franceză. La absolvirea liceului, a obținut o bursă la Columbia University și a plecat la New York împreună cu întreaga familie, dar în scurtă vreme și-a întrerupt studiile și s-a înrolat în marina militară. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, viitorul scriitor a fost lăsat la vatră, considerându-se că ar avea un comportament schizoid. A lucrat o perioadă în marina comercială, apoi a pornit într-un șir de călătorii prin SUA și Mexic. Primul său roman, *The Town and the City*, a apărut în 1950, în timp ce romanul *Pe drum*, incluzând numeroase elemente autobiografice, considerat adesea marca „generației beat”, a fost publicat abia în 1957. Printre cărțile apărute ulterior se numără *Vagabonzii Dharma* (1958), *Tristessa*

(1960), *Big Sur* (1962), *Visions of Gerard* (1963). După moartea lui Jack Kerouac au mai fost publicate câteva volume reprezentative, dar rămase în manuscris, printre care *Și hipopotamii au fiert în bazinul lor*, scris în 1945 împreună cu William S. Burroughs și apărut în 2008, și *Oceanul e fratele meu*, scris în 1942. La Editura Polirom au apărut: *Pe drum*, *Vagabonzii Dharma*, *Și hipopotamii au fiert în bazinul lor*, *Oceanul e fratele meu*, *Cartea trestirii*. *Viața lui Buddha* și *Big Sur*. **SDC**

FILARMONICA MOLDOVA IAȘI

13 joi aprilie
Casa de Cultură a Studenților, ora 19⁰⁰
Concert vocal simfonic dedicat Sărbătorilor Pascale

Wolfgang Amadeus Mozart
REQUIEM

Orchestra simfonică / Corul academic Gavriil Musicescu
Daniel Jinga dirijor / Consuela Radu-Țaga dirijorul corului

Solisti:
Iulia Isaev, soprană / Lilia Istratii, mezzosoprană
Andrei Petre, tenor / Damian Vlad, bariton

Sunt valabile abonamentele cu nr. 23
Biletele se găsesc la Casa de bilete din str. Cuza Vodă nr. 29 / Relații la tel. 0332 882 025 / www.filarmonicaiași.ro / FilarmonicaMoldovaIasi

Sponsor oficial: COȚNARI MOLDOVA CENTER Parteneri: SRIAN, H&M, TVR, IASI TV, FEST.ro

Dungeons, Dragons & Metal: alianța marginalilor

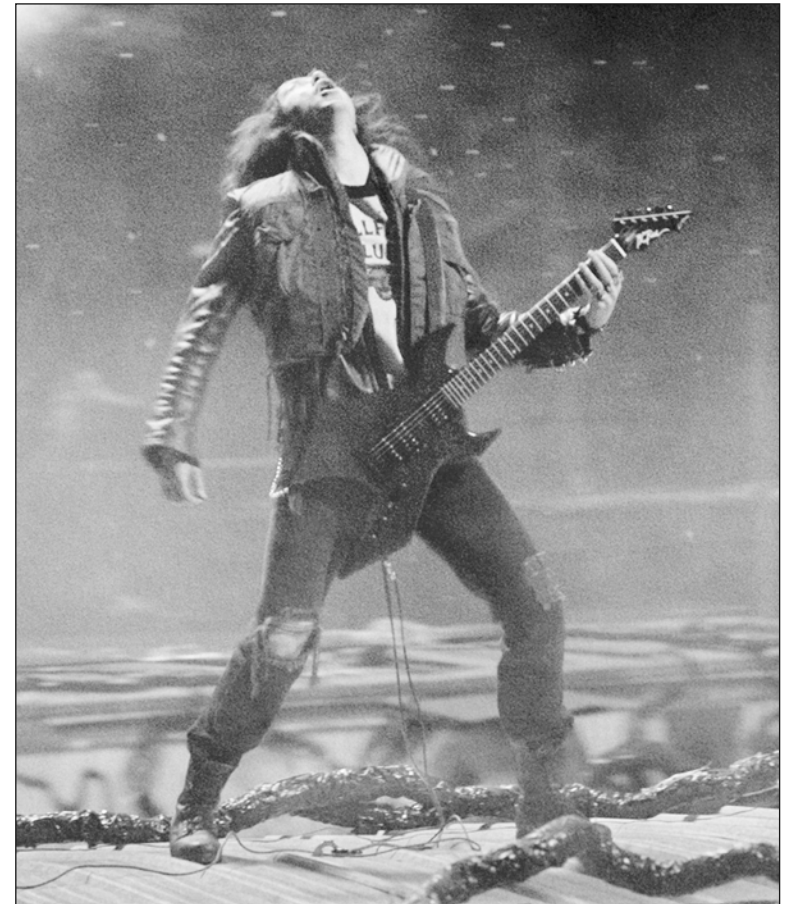
Detronându-l pe noul *John Wick 4* de pe prima poziție în top, un nou film, *Dungeons & Dragons: Honor Among Thieves*, o combinație de fantasy, comedie, acțiune și film cu jafuri spectaculoase, pare merit să aibă un succes notabil de public (și de critică, în măsura în care actuala critică de film mai poate fi bănuțită de obiectivitate). Ca orice produs actual destinat marelui public, acest film și-a bazat o parte a marketingului pe o piesă a unei formații în vogă, Tame Impala, al cărei vocalist s-a bucurat

de ocazia de a-și „satisface o veche obsesie pentru fantasy prog rock”, în vreme ce piesa de pe genericul final este interpretată de vedeta franceză Mylène Farmer. Dar, spune cunoscuta publicație „Metal Hammer”, *Dungeons & Dragons* (D&D), jocul de roluri care stă la baza filmului, se potrivește mult mai bine cu genul heavy metal, având în comun o istorie ce se întinde pe mai multe decenii.

Dungeons & Dragons este, probabil, cel mai celebru și mai de succes joc de roluri din istorie,

creat la începutul anilor '70 de Gary Gygax și Dave Arneson. Ei s-au lăsat inspirați de mitologie, de istorie, de literatura *pulp fiction* și, mai ales, de romanele *heroic fantasy* din epocă, îndeosebi de cele ale lui Robert E. Howard (*Conan barbarul*), Poul Anderson, Jack Vance și Tolkien. Este corect să spunem, aduce aminte „Metal Hammer”, că muzica heavy metal și *Dungeons & Dragons* au apărut aproape în același timp. Pe când ce Black Sabbath și Led Zeppelin își rafinau sunetul, Gary Gygax avea viziunea unui nou sistem de joc. Aceste culturi incipiente își găseau inspirația în scrierile lui J.R.R. Tolkien – Sabbath cânta despre un *The Wizard „gandalfian”*, Zeppelin făcea aluzie la călătoria lui Sam și Frodo în Mordor. Când Gary Gygax și Dave Arneson lansau jocul în 1974, trupe nou apărute precum Judas Priest, Motörhead și primii practicanți a ceea ce urma să fie numit New Wave Of British Heavy Metal făceau același lucru în muzică, ajutând la creșterea, evoluția și definirea unui nou concept.

Fanii descopereau astfel, concomitent, atât noul joc de rol, cât și noul sunet al muzicii rock, iar cele două păreau, de fapt, fețele diferite ale aceleiași monede, cu un heavy metal care își împrumuta deseori imageria din lumile fantasy care inspirau și D&D. Este un lucru pe care îl recunoaște și Luke, fiul lui Gary Gygax: „Tatăl meu s-a născut în 1938, deci rockul pentru el însemna mai mult Chuck Berry. Pe el poate că l-a influențat mai mult muzica clasică, jazzul sau bluesul, dar jucătorii tineri mai mult ca sigur erau influențați de metal. Sabbath, dar și Yes, Rush, trupele britanice de la începutul anilor '80 spuneau prin muzica lor povești fantastice extraordinare, așa cum o face Iron Maiden de exemplu. Tata, de exemplu, a fost la o convenție D&D în Anglia și

mi-a adus discul Maiden cu *The Number of the Beast*”.

Această suprapunere dintre cele două culturi, a jocului și a muzicii metal, a devenit și mai pregnantă de-a lungul anilor '80, când entuziasmul pentru așa ceva te făcea să pari în ochii celorlalți fie un „pămpălău”, fie de-a dreptul un adorator al diavolului, spune „Metal Hammer”. În vremurile „panicii satanice”, grupurile isterice ale fanaticilor religioși au reușit să îi pună la același stâlp al infamiei atât pe tinerii metaliști, cât și pe pașnicii jucători de D&D, accentuând și mai mult înrudirea celor două grupuri. „Cu toată povestea aia cu «panica satanică», metaliștii și comunitatea D&D au fost târâți în același noroi”, spune Mark Garrett de la formația Kardashev. „Au fost declarați declasați și marginali, două comunități care și-au descoperit un dușman comun și între care s-a format o anume camaraderie.” Deși nu o recunoșteau prea des, mulți metaliști erau și jucători de D&D mai mult sau mai puțin pasionați, cum erau membrii trupei Kyuss, cei din Metallica sau Scott Ian de la Anthrax.

Interesant, amintește „Metal Hammer”, în anii '90 ambele comunități au văzut cum însăși cultura populară se întoarce contra lor, pe măsură ce muzica alternativă a abandonat temele predilecte ale rockului și heavy metalului și s-a reorientat mai ales spre „agresiuni urbane și traumele lumii reale”, denunțând pasiunile anterioare

drept „excesele juvenile ale generației precedente”. Abia spre finalul decadei și după anii 2000 heavy metalul, dar și D&D, într-o oarecare măsură, și-au revenit din căderea produsă în anii '90.

Nu e de mirare, deci, că serialul *Stranger Things* a dat anul trecut lovitura când l-a inventat pe popularul personaj Eddie Munson, întruchiparea outsiderului tipic al anilor '80, pasionat de heavy metal și de *Dungeons & Dragons*. Marcând felul în care metalul și jocul au crescut împreună vreme de jumătate de secol și cum adepții lor fac deseori parte din ambele tabere, autorii *Stranger Things*, scrie „Metal Hammer”, „au reușit să intersecteze în Eddie aceste pasiuni gemene, creând un erou pop-cultural teribil de iubit de public și nemaivăzut până acum”.

Ce unește exact cele două subculturi? „În miezul amândurora”, este de părere cunoscuta revistă muzicală, „există ideea de a transcende lumea reală, de a te pierde într-un univers al imaginației pure, găsind astfel un sens în haosul înconjurător și devenind un altceva infinit mai puternic decât tine însuși”.

„De ce să nu explorăm dincolo de limită lumi fantastice și să nu ne folosim de ele pentru a vorbi despre lumea adevărată?”, se întrebă Mark Garrett. „Căci, într-un fel, atunci când ne scufundăm în aceste fantezii, observăm de fapt lumea printr-o lentilă bizară.” **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

PE SCURT

CLASAMENT FALSIFICAT

Celebrul autor american James Patterson a acuzat public publicația „New York Times” că „aranjează” faimoasa ei „listă de best-selleruri”, omițând să ia în considerare cărțile cu vânzări mult mai bune decât cele prezentate. „Ce se întâmplă cu lista din NY Times?”, a scris Patterson pe contul lui de Twitter. „Nu remarcă nimeni în afară de mine că volumul lui Mike Pompeo a vândut mai multe copii decât șase din titlurile din topul de azi? Iar săptămâna trecută romanul lui J.D. Robb (pseudonimul Norei Roberts) nici nu apărea pe lista de cărți de ficțiune, deși vânduse mai multe exemplare decât patru dintre titlurile de pe listă? Oare «bestseller» înseamnă pentru NYTimes doar ce este «mai bun» pentru ținta sa demografică?”. Cum publicația a refuzat să răspundă, Patterson, câteva zile mai târziu, a dat publicității o scrisoare pe care „New York Times” nu dorise să o publice. „Sugerați că procesul vostru de selectare a cărților are o rigoare statistică. Dar nu e așa. Lanțurile naționale de librării și editurile știu de ani de zile și pot dovedi că topurile voastre sunt prea des dincolo de posibilul statistic și mult prea puțin plauzibile.” James Patterson (76 de ani) este o adevărată forță editorială în SUA în sine. O adevărată „uzină de scris”, numeroasele lui cărți s-au vândut în peste 425 de milioane de copii și a fost primul autor care a vândut peste un milion de e-books. În 2016 s-a clasat primul pe lista Forbes a celor mai bine plătiți autori ai anului, cu venituri de 95 de milioane, și are o avere câștigată din scris estimată la peste 700 de milioane de dolari. Patterson are 260 de cărți bestseller care au apărut deja pe lista din „New York Times”.

„O CARTE RASISTĂ”

Pur și simplu activiștii ai noului val ideologic nu se pot opri: editura Pan Macmillan avertizează cititorii noii ediții a romanului *Pe aripile vântului* de Margaret Mitchell asupra conținutului „problematic” al cărții, pe care îl descrie în cuvinte grele drept „rasist” și „periculos”. „Romanul include reprezentarea unor practici inacceptabile, a unor reprezentări rasiste și stereotipe, o caracterizare, un limbaj și o imagerie deranjantă”, se arată în

avertizarea ideologică a cărții. *Pe aripile vântului* a devenit una dintre țintele predilecte în SUA în siajul morții lui George Floyd. Filmul de uriaș succes bazat pe roman a fost retras inițial de pe platforma de streaming HBO Max și a fost apoi reintegrat în catalogul companiei acompaniat de mici așa-zise documentare menite să încadreze adaptarea în contextul istoric al epocii.

DEPP-SCHIDERE

Ediția din acest an a Festivalului de la Cannes va fi deschisă de *Jeanne du Barry*, filmul cineastei și actriței franceze Maïwenn, în care Johnny Depp joacă rolul regelui Ludovic al XV-lea. Filmul marchează întoarcerea pe marile ecrane a popularului actor după foiletonul judiciar foarte mediatizat al disputei cu fosta soție, Amber Heard, care a fost cât pe ce să deranjeze complet cariera actorului în vârstă de 59 de ani. De asemenea, prezența lui pe genericul acestui film francez pare a induce faptul

că, pe moment, Depp se ține de promisiune și refuză producțiile marilor studiouri americane în favoarea altor proiecte.

PASIUNE NIPONĂ

Într-o serie audio înregistrată pentru o filială a Amazon, Amélie Nothomb (**foto jos**) vorbește despre „misterele” și miturile Japoniei, un alt mod „de a reveni asupra dragostei pe care scriitoarea o poartă acestei țări”, comentează „Le Figaro”. *Japon, les fleurs d'un monde flottant avec Amélie Nothomb* este o serie editată de Audible, în zece episoade de jumătate de oră fiecare, descrisă drept „o imersiune în lumea kami, a șintoismului, a căii zen-budismului, a samurailor și a artei nipone”. Nothomb trece în revistă un număr de aspecte ale imaginarii nipon, dar „în același timp vorbesc și despre extrem de multe amintiri din copilăria mea în Japonia, despre ce este mai intim pentru mine”, explică autoarea belgiană.

UN BOND PENTRU REGE

Un nou roman cu James Bond a fost comandat pentru a fi publicat special cu ocazia încoronării lui Charles al III-lea, în mai. Este o carte realizată la comanda societății Ian Fleming Publications unui scriitor și actor britanic în vârstă de 64 de ani, Charlie Higson, mare fan al agentului 007 și autor a cinci romane pentru publicul tânăr prezentând aventurile unui James Bond adolescent. Noul roman, intitulat *On His Majesty's Secret Service*, va fi publicat pe 4 mai, cu două zile înainte de ceremonia încoronării. În carte, agentul 007 va dejuca un atac menit să perturbe ceremonia încoronării.

DISPARIȚIE

Ryuichi Sakamoto (**foto sus**), celebru compozitor japonez și pionier al muzicii electronice, a încetat din viață la vârsta de 71 de ani. Marele public internațional l-a

descoperit pe Sakamoto în postura de compozitor al coloanelor sonore ale unor filme foarte apreciate, începând cu *Furyo*, de Nagisa Oshima (1983), în care muzicianul apare și ca actor alături de David Bowie și Takeshi Kitano. A câștigat Oscarul pentru cea mai bună coloană sonoră în 1988 pentru *Ultimul împărat* al lui Bernardo Bertolucci, care va colabora în mai multe rânduri cu el, dar a lucrat și cu Brian De Palma și Pedro Almodovar. Cel mai recent, el a realizat muzica filmului *The Revenant* de Alejandro Gonzalez Inarritu (2015). De asemenea, în 1978 a fost cofondatorul grupului Yellow Magic Orchestra (YMO) a cărui muzică electro-pop a avut apoi o enormă influență asupra muzicilor techno, hip-hop și j-pop și care a inspirat melodiile sintetizate ale primelor jocuri video. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,
fax 0232/214111

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin
Ghețau, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo,
George Onofrei

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Marius Miheț, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan,
Claudia Pincovski

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271333.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Păsările, poemul apocaliptic al lui Alfred Hitchcock

DRAGOȘ COJOCARU

După ce și-a lansat, în 1960, capodopera *Psycho*, Alfred Hitchcock a primit o scrisoare furioasă de la un părinte. Acesta se plângea de faptul că fiica lui refuza să mai facă baie de când a văzut thrillerul lui Henri Clouzot *Les Diaboliques* (1955), unde era prezentată o scenă oribilă a unei crime în cadă. Acum, fata refuza să mai facă și duș după ce văzuse celebra scenă din *Psycho*. În stilul lui succint și macabru, Hitchcock i-a răspuns părintelui enervat: „Nu aveți decât să vă duceți fiica la curățătorie”.

Fără îndoială că celebrul regizor a primit o altă tranșă de scrisori furioase după următorul lui film, *Păsările*, în care inofensivele zburătoare încep brusc și fără motiv să atace cu sălbăticie oamenii. „Să fim sinceri, la 60 de ani de la premiera filmului, de fiecare dată când vedem un stol de păsări care ni se pare că ne privesc răuvoitor, ne gândim automat la filmul lui Hitchcock”, scrie publicația „Goldderby”.

După decenii de carieră în care a realizat o mulțime de filme considerate clasice, *Păsările*, lansat la final de martie 1963, exact în urmă cu șase decenii, este unul dintre cele mai iubite și apreciate filme ale lui Alfred Hitchcock, un „poem apocaliptic” (după cum l-a descris Federico Fellini) a cărui influență inevitabilă poate fi observată cu ușurință de-a lungul deceniilor care au urmat în istoria filmului, în special a filmului horror.

Dar Hitchcock nu și-a căutat inspirația în filmele de groază ale epocii, ci, pentru urmașul lui *Psycho*, s-a întors la Daphne du Maurier, din a cărei operă adaptase, cu două decenii în urmă, două cărți

una după alta, *Jamaica Inn* și *Rebecca*. De data aceasta, atenția lui s-a concentrat pe o povestire din 1952 pe care mulți o interpretează ca o evocare a experienței britanice din timpul celui de Al Doilea Război Mondial.

Hitchcock și scenaristul său, Evan Hunter (autor al romanului *Blackboard Jungle*, baza unui alt film celebru, și cunoscut ca autor de succes al romanelor polițiste din seria *87th Precinct*, sub pseudonimul Ed McBain) s-au lăsat doar inspirați de povestirea lui Daphne du Maurier și de un incident real petrecut în 1961, în California. Dar pare mai mult ca sigur că, alegând acest subiect, Hitchcock a vrut să se joace, în stilul caracteristic, cu nervii spectatorilor săi puși la grea încercare de tensiunea Războiului Rece, creșterea neliniștilor provocate de un potențial conflict nuclear și de recenta criză a rachetelor dintre Cuba și SUA care întinsese la maximum nervii contemporanilor. De-a lungul anilor, mulți critici de film au citit și alte înțelesuri în *Păsările*, unii văzând în el o metaforă a unui Occident „vinnovat” atacat de un „celălalt” demonizat, o alegorie a frustrării sexuale sau un comentariu asupra jocului omului cu natura.

„Urmărind *Păsările* 60 de ani mai târziu, este evident că filmul reflectă un climat turbulent care oglindește epoca în care a fost creat: o vreme în care încep să se înregistreze fapte de violență lipsită de sens, războaie nesfârșite, amenințarea nucleară, tulburări sociale și rasiale”, apreciază celebra „Fangoria”, revistă specializată în filmul horror, în vreme ce alți analiști, admitând că *Păsările* este o reflexie a anxietăților postbelice ale anilor '60, consideră că rămâne la fel de relevant și în actualul climat politic și social.

De ce ar trebui să ne uităm și astăzi la *Păsările*? se întrebă publicația online „No Film School”, care dă răspunsul în cinci puncte:

1. Pentru modul inovativ de folosire a efectelor speciale, Hitchcock folosindu-se de tot arsenalul tehnicilor perioadei într-un mod nemaivăzut până atunci, combinând păsări mecanice, păsări reale și trucaje optice pentru a crea iluzia păsărilor care atacă oamenii. Interesant, aceste efecte (care au adus filmului o nominalizare la Oscar) sunt realizate de Ub Iwerks, animator Disney și cocreator al lui Mickey Mouse.

2. Suspans psihologic – al cărui maestru necontestat a fost Hitchcock, inegalabil în a construi o stare de tensiune insuportabilă pentru spectatori, folosindu-se de muzică, montaj și ritm.

3. Faptul că este un film horror netradițional. Spre deosebire de filmele epocii (anii '50 sunt caracterizați de proliferarea peliculelor despre atacuri ale unor creaturi monstruoase à la Godzilla), Hitchcock creează teroare folosindu-se de o creatură banală și aparent inofensivă, iar scenele cele mai înfricoșătoare sunt turnate în plină zi.

4. Comentariu social. Se știe că Hitchcock se folosea de filmele sale pentru a comenta societatea, iar *Păsările* nu face excepție de la regulă. Filmul poate fi interpretat, astfel, ca un comentariu asupra impredictibilității naturii și pericolul interferenței omului în ordinea naturală.

5. Măiestria cinematografică. Din punctul de vedere al imaginii, *Păsările* este un film uluitor. Hitchcock folosește tehnici de filmare inovatoare pentru a crea spectatorului o stare de neliniște și de dezorientare.

„*Păsările* rămâne o mărturie a talentului extraordinar al lui Alfred Hitchcock și a contribuției lui la arta cinematografică”, conchide „No Film School”. „Filmul a rezistat trecerii timpului și captivează și astăzi audiența și este una dintre producțiile care tre-

buie neapărat văzute, fie că ești un fan al filmelor horror, fie că pur și simplu apreciezi opera unui mare regizor.”

Interesant este că, la fel ca în cazul multor alte filme, *Păsările* a cam ratat întâlnirea cu criticii epocii sale, care nu s-au grăbit să îl laude (unii l-au declarat „cel mai prost film al lui Hitchcock” iar „The New Yorker” l-a descris drept „un eșec trist”). Însă, de-a lungul vremii, el a devenit unul dintre cele mai iubite filme ale lui Hitchcock, apreciat chiar și de colegii cinești precum Fellini sau Akira Kurosawa, care l-au trecut pe lista filmelor lor preferate. De asemenea, nu poate fi ignorată imensa influență pe care acest film a avut-o asupra cinemaului horror și asupra unor foarte apreciați regizori de gen, precum Guillermo del Toro sau John Carpenter. **SDC**

